

Opisništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Ispravnostni oddelki: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-24
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljano poslati po pošto-
elektronski zvezi št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Cont. Cor. Post. No 11-3118
IZKljučno ZASTUPSTVO za oglaševanje in št.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

I porti di Susa e di Bona bombardati

Gli impianti dei due porti efficacemente colpiti — 15 velj-
voli nemici abbattuti durante le incursioni

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 29 maggio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1099:
Formazioni aeree dell'Asse hanno bombardato i porti di Susa e di Bona colpendo efficacemente gli impianti.
Livorno, Foggia, la zona di Lucera e località della Sicilia sono state attaccate dalla aviazione nemica con lancio di bombe ed azioni di mitragliamento; rilevanti i danni ad edifici pubblici e fabbricati civili, con numerose vittime, in Livorno; meno sensibili le perdite ed i danni negli altri

centri abitati.
In tali incursioni 15 apparecchi avversari risultano abbattuti: 4 dalla nostra caccia nel cielo di Livorno, 4 da quella germanica in Sicilia, 7 dalle artiglierie contraeree dei quali due a Livorno, uno su Pantelleria, uno a Porto Empedocle, 2 a Castel Vetruo e uno a Marsala.
Le vittime finora accertate tra la popolazione, per le incursioni segnalate nel bollettino odierno, ascendono a 51 morti e 349 feriti a Livorno, 6 morti e 9 feriti nei dintorni di Lucera.

Pristanišči Susa in Bona bombardirani

Naprave obeh pristanišč učinkovito zadete — 15 sovražnih
letal sestreljenih

Glavni štab italijanskih Oboroženih sil je objavil 25. maja naslednje 0199. vojno poročilo:
Letalske skupine Osi so bombardirale pristanišči Susa in Bona in učinkovito zadete njihove naprave.
Livorno, Foggia, področje Lucere in kraje na Siciliji je napadalo sovražno letalstvo, ki je odrglo bombe in obstreljevalo s strojnimi; znatna škoda na javnih zgradbah in civilnih poslopih ter številne žrtve v Livornu, manj občutne izgube in manjša škoda v drugih krajih.

Med temi napadi je bilo sestreljenih 15 sovražnih letal; naši lovci so jih sestrelili 4 nad Livornom, nemški lovci 4 nad Sicilijo, 7 pa protiletalsko topništvo, izmed teh 2 nad Livornom, 1 nad Pantellerio, 1 nad Porto Empedocle, 2 nad Castel Vetruo in 1 nad Marsalo.
Doselej ugotovljene žrtve med prebivalstvom zaradi napadov, ki so omenjeni v današnjem poročilu, znašajo 51 mrtvih in 349 ranjenih v Livornu, 6 mrtvih in 9 ranjenih v bližini Lucere.

Obsežno in plodno delo zavoda za kulturne odnose z inozemstvom

Rim, 28. maja. s. Pod predsedstvom ministra Polverelli, ki je predsednik zavoda, se je sestal direktorijalni svet Zavoda za kulturne odnose z inozemstvom (IRCE). Navzoči so bili ministri za narodno vzgojo Biggini, minister za korporacije Ciani, podpredsednik zavoda senator Balbino Giuliano in svetniki senatorji prof. N. D. Amelio, Giannini, Bottrero, akademiki Italije Baglioni, Tucci, Guidi, Paribeni, nacionalni svetniki Di Marzio, Giglioli, Balella, de Cicco, Pellizzi, zastopniki zunanje ministrstva in direktorja ter je obširno poročal o delovanju IRCE v zadnjih mesecih. Očrtal je delo za večje razširjanje italijanskega jezika onstran meje ter obvestil svet o številnih izdajah jezikov-

nih slovarjev za inozemce, Omenil je tudi delo za spoznavanje fašistične pravne misli v inozemstvu s popolno prevedbo vseh Mussolinijevih kodeksov v nemščini, španščini in francoščini. Pripravlja se 12 zvezkov, ki bodo ilustrirali politične in tehnične vidike reforme. Minister je obvestil svet o nekaterih zbirkah, ki naj širijo italijanski misel v inozemstvu in branijo znanstveno in kulturno prvenstvo Italije, naker je očrtal delo ustanove v urejanju tujega tiska v Italiji in jačanju izvoza italijanskih knjig, listov in revij. Končno je omenil delo, ki je bilo opravljeno v propagandi na socialno-gospodarskem področju pod vodstvom ministrstva Ciani, ter sodelovanje z ministrstvom za ljudsko kulturo na področju radija in razširjanja fotografij, član-
kov itd. v inozemstvu.

Po poročilu ministra Polverelli, ki je bilo sprejeto z navdušenim odobravanjem, je sledila dolga razprava. Vsem govornikom je odgovoril predsednik. Vsi svetniki so podčrtali važnost obširnega dela zavoda in delovnega programa, ki ga je začrtalo predsedništvo in izvajalo z vso vne-
mo v trdi vojni dobi.

Zablode anglosaške propagande

Z letalskim bombardiranjem ne bo mogoče streti odpora
sil Osi

Lizbona, 29. maja. Anglosaška propaganda se je v nevtralnih državah razširila kakor še nikdar doslej. V mnogih letih zavezajo obvestila angleških in ameriških agencij cele strani in le tu in tam se kak bolj objektivni organ trudi, da bi ohranil ravnotežje v poročanju med obema vojnima taboroma.

Tako spremlja anglosaška propaganda ofenziva letalske ofenzive anglosaškega letalstva z isto silovitostjo. Obe imata isti namen, namreč zbuditi vtis pri sovražniku in nevtralcih, da je vojna sedaj dospela v odločilno fazo in da velesilam Osi ne preostaja sedaj nič drugega kakor da se predajo dobri volji združenih narodov. Zakaj? Ne morda zato, ker naj bi bila dokazana popolna premoč v orožju teh narodov, temveč zato, ker groze v primeru, da Italija in Nemčija ne bi kapitulirali, z nadaljnjim uničevanjem njihovih mest in po-
bijanjem njunega prebivalstva, dokler se ne bi predali. V notranjosti obeh anglosaških držav divja ista propaganda, da bi ohranila budno navdušenje javnega mnenja. Narodni angleškega jezika preživljajo sedaj eno izmed svojih kriz kolektivne up-
ljanosti.

Spricho takšnega razpoloženja ni prav nič čudno, ako nečje na primer poslušati svari španskih listov, ki so skušali obrniti njihovo pozornost na sramoto, s katero se omadežujejo, ko vodijo tako barbarsko vojno proti starškom, ženam in otrokom. Anglosaška javnost pa se je očito prepračala, da je to najenostavnejši in najbolj cenen način za doseg zmag in uživa v tem. Res je sicer, da so v londonski spodnji zbornici opozorili vlado med drugim na to, da je izguba angleških bombnikov zelo velika in da bi bilo mogoče ta letala tudi drugače uporabiti, toda vse to razmišljanje ne more preprečiti javnega mnenja, da je sistem sedanje borbe, od katerega toliko pričakujejo, povsem zgrešen. Gotovo je, piše neki nevtralni poročevalec iz Londona, da se tu vedno bolj strinjajo v tem, da ti letalski napadi navzile velikim izgubam veljajo manj kakor katerakoli druga operacija, ki bi hotela doseči isti cilj.

Izven dvoma je, da bodo izgube tistega, ki izvaja takšne napade, vedno manjše kakor stroški vdora na celino, vendar pa ni res, da bi bilo mogoče doseči cilj v isti meri. Če tega nečje razumeti Angleži, prav dobro razumejo nevtrali. Njihovi listi objavljajo dopise iz Italije, v katerih po-

udarjajo, da ne bo italijanski narod nikdar popustil zaradi takšne podle in roparske oblike vojne. Nevtralni opazovalci, tako v Italiji kakor v inozemstvu, vprašujejo, kako morejo v Angliji in Ameriki drugače misliti. Več razmišljanj navaja do zaključka, da se zde utvare sovražnikov povsem nerazumljive. Onj namreč mislijo, da morajo Italijani prvi dvigniti belo zastavo, toda o Italijanih očito slabo sodijo, predvsem zato, ker ne upoštevajo, da je v Italiji čut časti močnejši kakor v Angliji in Ameriki, na drugi strani pa nečje razume-
ti, da ni noben Italijan pripravljen ob-
soditi sebe in svojih sinov v sužnost.

Kaj namreč zahtevajo Angleži in Američani? Brezpogojno predajo. Kaj si od nje neposredno obetajo? Zasedbo vsega polotoka, da bi ga izkoristili kot oporišče svojega napada proti Nemčiji.

Nevtralni opazovalci pa v zvezi s tem sprašujejo: Ali naj bo to pot, po kateri naj bi Italijani dosegli ustavitve vojne? Ne glede na to, da se njihova čast upira, da bi izvršili izdajstvo, ki bi bilo istočasno naperejeno proti njihovi zaveznici Nemčiji in njihovi lastni domovini ne bi s tem nič drugega dosegli, kakor da bi se avtomatsko znašli v vojni z Nemčijo, kar bi seveda vso Italijo spremenilo v eno samo bojišče, na katerem ne bi poveljevali italijanski, temveč angleški in ameriški generali. Kako moreta Roosevelt in Churchill, kako moreta njuna naroda podležiti tako akutni obliki neumnosti, da smatrata to za mogoče?

Ta budalost se je mogla poroditi le iz spoznanja, da ne moreta zmagati v neposrednem spopadu z oboroženimi silami Osi in da je vojaški problem, pred katerim se je znašla washingtonska konferenca, popolnoma nerešljiv.

Gra, kakor je znano, za vprašanje, ki ga vsiljuje japonska nevarnost; da je v tem, da bi ograzala združene narode med njihovim poskusom vdora na evropsko celino. Gra nadalje, kakor je izjavil Churchill, za vprašanje, ki izhaja iz pomankanja lajdske tonaže in iz okolišnosti, da ni mogoče porazdeliti po vseh bojiščih človeških sil in vojnih potrebščin, potrebnih, da bi bili združeni narodi istočasno močni v Evropi in na Daljnem vzhodu. Gra nadalje za vprašanje, ki ga je izzvalo dvomljivo za-
dranje Rusije, ki jo sumničljivo sodelovanje z Japonsko do tolikšne mere, da je morala Moskva prav te dni zavrniti ameri-

Španska obsodba letalskih bombardiranj

Madrid, 29. maja. s. Nadaljujoč svojo kampanjo proti terorističnim letalskim bombardiranjem objavlja direktor lista »Alcazar« uvodnik, v katerem trdi, da pomeni glede na to, da gre v tej vojni za ohranitev bodisi tisočletne krščanske civilizacije ali pa za zmagovalne komunizma v Evropi, nasprotovanje bombardiranjem isto kakor obramba kulturnega in moralnega premoženja evropskega zapada. Pisec ugotavlja, da je Stalin leta 1927 dejal, da je buržujski svet sicer izšel iz konflikta leta 1918 nedotaknjen, da se pa ne bo mogel rešiti v novi vojni, o kateri je rdeči despot računal, da bo izbruhnila 15 let nato, in so v Moskvi pod-
vezli vse, da jo izzovejo. Uvodnik se zaključuje z ugotovitvijo, da Španija brezpogojno obsoja letalska bombardiranja in vse, kar naj bi pripomoglo k oslavitvi evropskega zapada, ki mora ohraniti vse svoje sile, da bi se branil in uspel proti grožnji uničevalnega boljševizma.

Norveški listi o četrtj obletnici jeklenega pakta

Oslo, 29. maja. s. Pod italijanskim naslovom »Vinceremo« objavlja list »Aftenposten« članek, ki podaja zgodovino, pomen in aktualnost jeklenega pakta v zvezi z nedavno četrtjo obletnico njegovega podpisa. List nadalje opozarja na pomen poslanic, ki so si jih ob tej priliki izmenjali Kralj in Cesar, Duce in Hitler in ki potrjujejo nezlomljivo gotovost v zmago.

Stalinov odgovor na Rooseveltove vabe

Lizbona, 29. maja. Kakor znano, je Stalin izročil Daviesu, Rooseveltovemu osebnemu odposlancu v Moskvi, odgovor na pismo ameriškega predsednika. Razgovora se je udeležil tudi ljudski komisar za zunanje zadeve Molotov. Davies je včeraj zjutraj zapustil Moskvo z letalom.
Nekatere ameriške agencije menijo, da vsebuje Stalinovo pismo odgovor na vabilo za sestanek v troje, toda običajno dobro informirani nevtralni viri sodijo, da je treba za sedaj izključiti, da bi Stalin hotel zapustiti Sovjetsko zvezo. Izražajo tudi mnenje, da Stalin nikakor ni pripravljen sprejeti Roosevelta v Kremliju, niti ne samega, niti ne v družbi s Churchillom. Po istih virih bo za sedaj vse ostalo pri izmenjavi po-
slanic. Ker je razpust Kominterne samo protidajatev za gotove ameriške ponudbe, bi moral sedaj kongres dati poročilo za Rooseveltove obveznosti.

Stalin je vnapeti igri, ki se sedaj razvija med zavezniki, pootepal kominternsko karto le, v kolikor je imel v rokah formalna jantva predsednika Roosevelta, ki so za sedaj še tajna, ki pa so vsakakor obvezna, in zahteva zato, naj se Amerika teh obljub drži. Tisti, ki izključujejo, da bi se Stalin hotel oddaljiti iz Kremlija, pripominjajo v zvezi s tem, da opazajo v sovjetskih krogih naraščajočo nervozno, ki jo v ostalem odkri-
vajo tudi ponovni pozivi k odporu, naslovljeni na rdečo vojsko po listih »Pravda«, »Izvestija« in »Rdeča zvezda«. (Stampa Sera.)

Novo odkritje v Katynu

Berlin, 29. maja. s. Med 3000 trupli, ki so jih izkopali v 7 odprtih grobnicah v gozdu pri Katynu do 23. maja t. i., so tudi ostanki znanega poljskega zdravnika Vik-
torja Kalličinskega, ki je bil dolgo let oseb-
ni zdravnik maršala Pilsudskega. Po tem, kar so našli pri njem, je bilo mogoče ugo-
toviti, da je bil 2. decembra 1939 odpeljan v koncentracijsko taborišče v Starobelsku in od tam prepeljan v začetku l. 1940. v Kozjelsk.

Premestitev poljskih čet iz Irana v Irak

Carigrad, 29. maja. s. Je Teheran se dozna-
va, da so sovjetske oblasti zaprosile britanske oblasti, naj bi se oddelki poljskih čet, ki so še v Iranu, čimprej odpeljali v Irak. V raznih iranskih krogih izražajo mnenje, da so boljševiki to zahtevali v strahu, da bi protiboljševiška čustva teh poljskih čet, ki so se vrile iz Rusije, ne motila propagande, ki jo boljševiki s posebno vne-
mo vodijo v Iranu.

Ameriški načrt za gospodarsko zasuzunjenje sveta

Buenos Aires, 28. maja. s. Ameriški listi silovito napadajo prehranjevalno konferenco v Hot Springsu in zlasti načrt Angležev za bo-
dočo kontrolo in razdeljevanje pridelkov. Značilen je komentar lista »New York Jour-
nal«, ki piše, da je načrt poizkus, da bi se svet gospodarsko podvrget izkoriščevalcem, ki so predlagali ustanovitev mednarodne banke.

Ameriške spekulacije na Blížnjem vzhodu

Ankara, 29. maja. s. Po vesteh z Blížnjega vzhoda so v tamkajšnjih britanskih krogih kaj malo ugodno sprejeli izjave, ki jih je v Bejrutu podal predstavnik Zedinjenih držav v Levantu in po katerih bi washingtonska vlada dala popolno jamstvo za neodvisnost Sirije in Libanona po vojni. V britanskih krogih ugotavljajo, da pomenijo te izjave nov dokaz o nameri Zedinjenih držav, da bi si pridobile simpatije narodov na Blížnjem vzhodu v škodo angleškega prestiža in da bi potem razširile svoj vpliv tudi na države tega področja. Ta britanska zaskrbljenost je razvidna tudi iz dejstva, da je angleški zastopnik na Blížnjem vzhodu, general Rjaern, večkrat govoril Arabcem in v svojih govorih zlasti poudarjal tako imeno-
vane stare tradicije angleško-arabskega prijateljstva.

sko obtožbo, da je postavila ruske vreme-
noslovne postaje v službo Japoncev. Prav to zapleteno vprašanje je imelo za posledico, da so Angleži izgubili pamet. (Stampa Sera.)

Plačajte zaostalo naročnino!

Ponovno odbiti sovjetski napadi ob Kubanu

45 sovjetskih letal sestreljenih — Tudi napad sovražnika pri Lisičansku je bil odbit

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 29. ma-
ja. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na vzhodni fronti kubanskega predmost-
ja se je tudi včeraj izjalovilo več sovjet-
skih napadov, podprtih z oklopni vozovi in močnimi letalskimi silami, ob nezlomljivem odporu naših čet, ki so jih v obrambni bitki odlično podpirali močni oddelki letalstva. Sovražnik je imel hude izgube ljudi, materiala in oklopnih voz.
Oddelki lovskih letal so sestrelili samo na jugu vzhodne fronte pri 3 lastnih izgubah 45 sovjetskih letal. Pri teh uspehih so bili slovaški lovci udeleženi z 10 zmagami v zraku.

Močan krajevni napad sovražnika sever-
no od Lisičanskega je bil krvavo odbit.

Bojna letala so preteklo noč z bombami obmetavala pristaniško področje v Boni. V jutranjih urah 29. maja je prišlo na morju pred Dunkerqueom do bitke med nemškimi zaščitnimi oboroženimi silami in

skupino angleških brzih čolnov. Med bit-
ko, ki je potekala iz najbližje razdalje, sta bila dva sovražna brza čolna potopljena, več drugih pa poškodovanih. Oddelci naših oboroženih enot se je do zadnjega vrtili v svoje oporišče.



Priprave za velike spopade poleti

Berlin, 29. maja. Ob koncu maja smo že, toda vzhodno bojišče se še ni prebudi-
lo. Za sedaj je mogoče beležiti le majhne krajevne akcije, manjše spopade, iz-
vidniško delovanje na obeh straneh in letalska bombardiranja na glavna pota oskrbovalnih kolon. Tu in tam se zdi, kakor da se že kažejo znaki obnove operacij ali pa, da se ta ali oni izmed obeh nasprot-
nikov pripravljata za velik napad, toda to so le kratkotrajne zadeve; v nekaj dneh ali celo v nekaj urah je že zopet vse nor-
malno, vse se že zopet spremeni v počas-
no curjenje pozicijske vojne. Niti me-
ser dni nas ne loči več od poletja, toda nihče še ne more napovedovati, kaj se bo letos zgodilo na vzhodnem bojišču.

Očitno je, da se prav tako Nemci kakor Rusi zavedajo pomena karte v igri in da skušajo kolikor mogoče spretno prikriti svoje namere, dočim se na vse načine trudijo, da bi ugotovili namene sovražnika. Seveda uspevajo v tem pogledu le delno, kajti oko izvidniškega letalstva sega daleč in nekaj vselej odkrije. Tako be-
ležijo na tej in oni strani zbiranja čet in topništva v tem ali onem odseku, ne da bi seveda mogli zagledati ugotoviti, ali gre za obrambna premikanja, izvršena za-
to, da bi parirala morebitne sovražne sunke, ali ofenzivna, ki bi napovedovala za-
četek obsežne in močne akcije.

Vsekakor pa moramo zabeležiti naraš-
ajočo nemško delovanje proti bližnjemu in oddaljenemu ruskemu zaledju. La-
hko bi rekli, da so se nemški letalci specializirali v zasledovanju sovražnih vlakov in v prekinjevanju železniških prog z večjim prometom. S strojnimi in drugimi orodjem na krovu napadajo železniške konvoje, zažigajo vozove in poganja-
jo v zrak lokomotive, dočim uničujejo z bombami dolge odseke tračnic in naprave na postajah.

Negotovost sedanjega položaja dopušča seveda najrazličnejše domneve. Med drugimi: tudi domneva o veliki sovjetski ofenzivi, ki naj bi se sprožila še to poletje, kajti ni res, da Rusi napadajo samo pozimi in da se poleti omejujejo na za-
vrščanje nemške pobude. To se je sicer zgodilo l. 1941. Iz razlogov višje sile, že lani pa se ni ponovilo. Pred dvanajstimi meseci je maršal Timošenko začel prav v istem času svoj veliki napad proti Har-
kovu, ki naj bi nasprotniku odvzel pobudo in strl njegove ofenzivne načrte. Ope-
racija ni dosegla svojega strateškega namena, vendar pa ni ostala brez vpliva na potek poletnih dogodkov, ker je odložila začetek poletnih operacij in prisilila nemško vrhovno poveljstvo, da je vrglo v prvo bojno črto del svojih rezerv, ki bi bile sicer uporabljene šele kasneje.

Pa to še ni vse. Tudi med samim pote-
kom nemške ofenzive in ko so čete Osi napredovale proti Kavkazu in Stalingra-
du, so Rusi v iskanju slepil napadli na več mestih bojišča. Ti napadi so bili mno-
žični in zelo trdovratni in so se osredotočili predvsem na dva odseka ogromne razvratitve, ko je prišlo do bitke pri Voronežu in Rževu.

Ni torej res, da bi Rusi začeli svoje ofenzive samo pozimi, res pa je, da so bili doslej kronani njihovi napori z uspehi samo v slabem letnem času, dočim je bila poletja slehera njihova akcija neplodna in se je vselej končala z zelo velikimi izgubami (1200 tankov je bilo na primer v enem samem mesecu uničenih na področju pri Voronežu, 2000 pa manj kot v petih tednih v odseku pri Rževu). Isto velja v obratnem smislu tudi za Nemce, ki so sicer začeli svoje ofenzive vselej le poleti, a so tudi v zimskem času pripravili nekaj ustavljalnih bitk, ki so bile prave protiofenzive.

Izkušnje iz preteklih bojev nam torej ne morejo pomagati pri klinični diagnozi strategije. Vselej se znajdemo samo na področju domnev ali gole teorije. Ena izmed najbolj pogostih domnev zadnjega časa (prav za prav domneva, ki se pojavlja že od februarja dalje) pa je, da nameravajo Rusi napasti na področju pri Petrogradu in Volhovu, ne le zato, da bi za vselej osvobodili bivšo rusko prestolnico iz klešč, ki jo bolj ali manj neprodušno stiskajo, temveč tudi zato, da bi si napo-
sled odprli pot proti severni Evropi, pot, ki se je v SSSR hotela polastiti že tedaj, ko je začela vojna s Finsko pozimi leta 1939. In ko je priključila tri baltičske države. Morebitna pojava ruskih čet v Fin-
skem zalivu in morda tudi še bolj na jugu bi imela za posledico ločitev fin-

skega in norveškega bojišča od pravega vzhodnega bojišča.

Ni torej mogoče izključiti domneve, da ta načrt ne zapeljuje sovjetskega vrhovnega poveljstva, v nemških krogih pa izjavljajo, da bi poizkus najbrže ne uspel, ker je obrambna razvratitev zelo trdna. Res je sicer, da se je Rusom v marcu po-
srečilo odpreti vzdolž Ladoskega jezera koridor, širok kakih 12 km, in da so tako zopet dobili zvezo s Petrogradom, toda to presekane obroča je bilo bolj teoretično kakor dejansko, kajti koridor vodi čez močvirnato ozemlje, ki je razen tega po-
vsod izpostavljen obstreljevanju nemškega topništva. Vsekakor so nemške po-
stojanke povsod zelo trdne in za njimi je rezerv v izobilju.

To velja v ostalem tudi za vse ostale odseke bojišča. Spomladi se je nemška vojska okrepila z ogromno množico novih kontingentov in novim orožjem, med katerim je treba omeniti predvsem tank »Tiger«, ki ga sedaj nemške tvornice izde-
lujejo že v serijah. Morala je odlična in zaupanje vodnikov popolno. Naj bo to poletje naloga teh čet kakršna koli, lahko smo prepričani, da jo bodo izpolnili v najboljnjih okoliščinah. (Corriere della Sera.)

Srditi boji ob Kubanu

Berlin, 29. maja. s. Poročila z vzhodnega bojišča potrjujejo, da se nadaljujejo srđiti obrambni boji vzdolž vsega kubanskega mostišča, kjer so sovjetske čete v zadnjih 48 urah prešle v močan napad in brez varčevanja uporabile vse, kar je medtem sovjetsko poveljstvo moglo zbrati ljudi in vojnih potrebščin. Izgube so-
vražnika so občutne. Nemško letalstvo nastopa neprestano v močnih skupinah, zlasti proti prometnim zvezam in zbirališčem sovražnih motornih vozil in čet, obenem pa tudi podpira boje nemške pehote. Samo v zadnjih dveh dneh, kakor se doznava iz vojaškega vira, je sovražnik izgubil 50 napadalnih tankov in sko-
raj 100 letal.

Stockholm, 29. maja. s. Sele včeraj zju-
traj so uradna poročila in vesti iz Mos-
kve objavila, da so Rusi z znatnimi sili-
mi začeli ofenzivo na kubanskem mostiš-
ču, zlasti na področju Novorosijska. Uradna poročila in druge vesti ne objav-
ljajo nikakih podrobnosti in niti ne ome-
njajo kakega delnega napredovanja so-
vjetskih oboroženih sil.

Trdovratnost vrhovnega boljševiškega poveljstva, ki jo kaže v naporih, da bi izločilo nevarno oporišče (že nekaj mese-
cev sem se v odmorih ponavljajo napadi), dokazuje, da bi hoteli v Moskvi, preden bi začeli široko zasnovano ofenzivo na drugih točkah bojišča, preprečiti nevar-
nost obkolitve svojih sil v južnem odseku.

Na vseh ostalih točkah dolgega bojišča ni nobenega novega dogodka, opaža pa se, da čimdalje bolj narašča nervoza sovjetskih čet, in vsi znaki kažejo, da so po-
membne akcije pred vrati. V Rusiji se je, skratka, začela v podnebne pogledu ugodnejša doba za razvoj obsežnih voja-
ških operacij. (Stampa Sera.)

Ogromni uspehi legije »Condor«

Berlin, 29. maja. s. Znamenita nemška legija »Condor«, ki se je odlikovala v špan-
ski državljanski vojni, v kampanji na Poljskem in v Franciji, v teku vojaških operacij nad Anglijo in v bitkah na vzhodnem bo-
jišču, je te dni zabeležila svoj 3000. polet nad sovražnika. Med vsemi temi operacijami je nemška skupina uničila ali poškodo-
vala samo na vzhodnem bojišču nad 5000 sovražnih motornih vozil, 899 raznih pre-
voznih vozil, 219 tankov, 378 letal in 9 oklopnih vlakov. Razen tega se je ta legija udeležila ofenzivnih operacij proti 64 letališčem, 43 železniškim napravam in 189 so-
vražnim oskrbovalnim središčem. Eskadre legije »Condor« so se končno udeležile bom-
bardiranj 1623 krajev, 1117 zbirališč čet in tankov in so skupno uničile 116 sovražnih topniških postojank.

Velik uspeh slovaških letalcev

Berlin, 28. maja. s. Iz pristojnega vira se doznavajo, da so slovaška letala, ki ope-
rirajo na vzhodni fronti, uničila v zadnjih šestih mesecih 54 sovjetskih letal.

Zadnja pot dr. Alberta Kramerja

Ljubljana, 29. maja

Ljubljana je bila pri pogrebu dr. Alberta Kramerja zastopana po pripadnikih vseh svojih slojev in predstavnikih vsega javnega življenja. Nebo je naklonilo sone, prišla cvetja, ljudje pietetno srčevanje — in tako je bilo slovo dr. Alberta Kramerja v svoji otožni prisrčnosti zares mogočno in krasno. Delovni petek se je izpremenil v velik žalni praznik.

Mnogi so prihajali peš na žele, mnogi s tramvaji. Uprava Maloželezniške družbe je stavila v promet primerno število rezervnih voz, ki pa so bili tudi vsi gosto zasedeni. Še so ljudje prinašali šopke in skico kapelice je polno uro pred pričetkom žalne svečanosti romala neprekinjena procesija kroplicev, ki so obenem izražali sožalje družini, zbrani pred kapelico. Na prostornem dvorišču pred molitnico je naraščala množica, ki je po pestrosti nudila izredno kulturno sliko. Zastopane so bile naše kulture, gosposlarske in socialne ustanove, vsi akademiki, gosposlarski in drugi poklici in zlasti tudi naše žensstvo.

Zbrali so se pripadniki vseh slojev in stanov

O nedeljem splošno, ki ga je hotela Ljubljana izkazati svojemu velikemu sinu, je pač zgornjo pričala navzočnost predstavnikov brez razlike svetovno-nazorskega prepričanja. Zaslužen pozornost in zadoščenje je zbudila navzočnost g. knezoškofa dr. Gregorija Rožmana, ki je prišel k pogrebu v spremstvu svojega tajnika. Pa tudi sicer je bila duhovščina zastopana po nekaterih vidnih svetčnikih, ki jih pozna naša široka javnost, da omenimo samo zlatomašnika Segulo in župnika Arneja, medtem ko je pravoslavno cerkveno občino zastopal prota Bogdan Matkovič s predsednikom prof. dr. Jurko-vice.

Zelo častno je bila zastopana naša Alma mater. Rektor dr. Kos je prišel v spremstvu vseučiliškega profesorja in bivšega ministra dr. Gosarja; nadalje so bili zbra-vseučiliški profesorji dr. Melik, dr. Kelemina, dr. Pemej, dr. Bilimovič, dr. Munda, dr. Savjice, dr. Niko Zupanič, docent dr. Bajič.

Nadvse številna je bila udeležba naših pravnikov. Predsednik našega najvišjega sodišča Anton Lajovic in sodnik istega sodišča dr. Alojzij Gradnik sta predstavljala silo naše umetniške tvornosti. Nadalje so bili v spreduvdu vrh. drž. tožilec dr. Stuehec, preds. apelacijsk. sodišča dr. Golia, višji državni tožilec dr. Kravina, starešina okrajnega sodišča dr. Orožen, državni tožilec Lavrenčak, mnogi sodniki in drž. tožilci, predstavniki advokatske zbornice dr. Krivic in predsednik notar-ske zbornice dr. Kuhar so bili v spreduvdu, za njimi pa mnogi drugi odvetniki in notariji med njimi dr. Urbanc, dr. Fetič, dr. Ravnihar, dr. Stanko Lapajne, dr. Spiller-Muys, dr. Fran Novak, dr. Ivo Benkovič, dr. Švigelj, dr. Albin Smajd, dr. Miloš Stare, dr. Zvočelj, dr. Ivan Tavčar, dr. Ivan Lovrenčič, dr. Celestin Jelenc, notar Zevnik in še vrsta drugih.

Nadalje so bili tu bivša podbana dr. Pirkmajer in dr. Majcen, nekdanji podpredsednik bivš. jugosl. senata Mihelič, železniški direktor inž. Kavčič, agrarni direktor dr. Šapla, predsednik Zveze svobodnih poklicev, ki ji je pripadal tudi pokojnik inž. Pirkmajer, predsednik dr. Windscher, direktor Josip Reiser, višji svet. Vočič, načelnik dr. Marn, inž. Bevc, inž. Rus, dr. Rapč, številni ljubljanski zdravniki, med njimi prof. dr. Zalokar, primarij dr. Tavčar in dr. Mermolja. Zastopstvo katoliškega akademikega starešinstva sta vodila ravnatelj Remec in dr. Božič. V velikem številu so se zbrali naši šolniki, na čelu jim direktorji Breznik, dr. Hočevar in dr. Pirjevec.

Pokojni dr. Kramer je bil vedno poln razumevanja za gosposlarsko in socialna vprašanja. saj je nekdanji kot minister upravljal baš gosposlarske resore. Zato ni čudno, da so se v izredno močnem številu prišli posloviti od njega na njegovi zadnji poti pripadniki gosposlarskih slojev ter gosposlarski in socialni delavci. Poleg neseštetih drugih so bili na pogrebu podpredsednik Pokrajinskega korporacijskega sveta bivši minister Mohorič s tajnikom dr. Plesom in dr. Pretnarjem, predsednik Pokrajinske delavske zveze dr. Alujevič in tajnik Uratnik, predsednik velesejma Bonač in ravnatelj dr. Dušar, predsednik Zdruga industrijev in obrtnikov Heinrichar z industrijem Avenekom, tajnik Zveze delodajalcev Potončnik, ravnatelj Kmetijske družbe inž. Ferlic, predsednik Zavoda za soc. zavarovanje inž. Petrovič z ravnateljem dr. Kuhljem, predsednik Trg. bol. blagajne Zemljiz z ravnateljem Podgorcem, bančni direktorji Tosti, Krofta, Tavčar in drugi predstavniki denarnih zavodov predsednik tiskarnarjev Hrovatin, ravnatelj Gruden, Rudolf Juvan, Fran Marn itd.

V posebno velikem številu je bil zastopani trgovski in obrtni steno s predsednikom Zdruga trgovcev Lukičem in Josipom Rebekom na čelu. Gg. Verbič, Urbas, Verovšek, Zitnik, Majcen, Šterk, Dolničar, Lombar, pa Mesec z Viča in Jelenc in iz Rožne doline so poleg mnogih tovarišev častno zastopali stanove, ki jim je dr. Kramer posvečal vselej zaslužen pozornost.

In močje peresa so se uvrstili za pokojnika, ki je izpisal nešteto stran, nikoli hipec po blagu in slavi. Fran Govekar, Narte Velikonja, ravnatelj drame Pavel Golia, dr. Vladimir Bartol, Ivan Albreht, Jakob Spicar, Manica, Mara Grošljeva, so šli v spreduvdu. Vodnikovo družbo, ki je bila deležna tolikšne pozornosti dr. Alberta Kramerja, so zastopali ravnatelj Rasto Pustoslavšek, inspektor Vrhovnik in dr. Pavel Karlin.

Skoro polnoštevilno so prišli k pogrebu svojega odličnega stanovskega tovariša ljubljanski novinarji, med njimi predsednik K. Novinarskega društva in Novinarskega doma glav. urednik Jurčec in železnikar s tajnikom Kesslerjem, glavni urednik »Slov. doma« Javornik, nestorja naših novinarjev Beg in Prunk.

Niti od daleč ni popoln ta naš pregled, saj bi bilo to pri taki množici tudi docela nemogoče. A tudi on nam kaže, kako so se

od duhovno in srčno velikega pokojnika naše poslavljal prav vse plasti našega prebivalstva, kakor je bilo tudi njegovo delo posvečeno splošnosti. Ogromna je bila tudi udeležba žena in deklet, od katerih so premmogre prišle s cvetjem, da so ga kot zadržji pozdrav posale dr. Kramerju v njegov grob.

Svečanost na žalah

Ko so uslužbeni pogrebnege zavoda položili pokojnika v kovinasto krsto, da bo v grobu kljubovala času in razdoru, je družina še enkrat stopila v kapelico, da se poslovijo od drugega pokojnika. Takoj nato so pogrebniški prenesli krsto pred molitnico. Na krsti je počival družinski venec, tam prei arkadami pa so se za nosilec žalne zastave razvrstili nosilci ostalih venecv.

Štirje duhovniki trnovske župnije z župnikom g. Vindičarjem na čelu so opravili žalne molitve. Nato je stopil na govorniški odvisi minister, dolgoletni pokojnikov tovariš v javni službi in zvesti prijatelj Ivan Pucelj. Gosto se je strnila množica, da prisluhne njegovim leplim poslovlilnim besedam. Ali se da sploh kaj povedati, da bi se povelečevala velike vrline nepozabnega pokojnika? Tako se je v znanostu gal-njenosti vprašal govornik in nato zaklical zbranimu narodu: Treba je izreči besedo samim sebi, treba je poglabljati ljubezen do ljudstva in služiti idealu. Naj so dnevene borbe v preteklosti prinesle mnoga razočaranja, eno je potrebno naglasiti: v štiridesetih letih svojega javnega dela — je dejal govornik — nisem poznal tako plemenitega, dobrega, nesebičnega in idealnega človeka, kakršen je bil dr. Albert Kramer. Po pravici ni imel sovražnika. Albert Kramer je postal last vsega naroda.

»Človek glej dognanje svoje!« se je oglašila ubrana pesem Matičarjev in ostalih pevcev, ki so za to priliko voljno stopili pod sugestivno oblast direktorja Mirka Poliča, pokojnikovega ožjega prijatelja. Nato se je začel razvijati pogrebni sprevod. Za črno zastavo je nesel uslužbenec Narodne tiskarne z dvema tovarišicama venec tiskarskega oseba, sledil je veliki šopek dr. Kramerjevih nečakinj, nato 25 ostalih venecv. Takoj za nosilci venecv se je zvrstila »Jutrova« družina, vsi uredniki ter ostali namenišeni in uslužbeni uredništva, uprave in tiskarne z zastopniki namistištva dr. Marjanom Zajcem in Borutom Žerjavom na čelu. Ob krsti so stopali kot častna straža pokojnikovi najbližji prijatelji, za krsto pa sestra gospa Anica Pučnikova v spremstvu pokojnikovih nečakinj g. Mire Pučove in g. Majde Gabrškove ter nečaka dr. Ivana Pučnika. Sledili so drugi sorodniki, nato pa dolga, neprekinjena veriga ostalih pogrebcev. Premnoghi gledalci so od žal do Sv. Križa tvorili špalir.

Slovo pri Sv. Križu

Ko so krsto prinesli pred altar pri Svetem Križu, se je vsa cerkev napolnila in duhovniki so opravili žalne molitve. Spet so zapeli Matičarji. »Uslušni nas, Gospodi!« je pretresljivo odmevala žalnica po cerkvi, ki je med najbolj akustičnimi, kar jih premore Ljubljana. Zunaj cerkve, poleg vhoda na pokopališče se je razvrstila »Jutrova« družina, za njo črna množica drugih pogrebcev. Mnogi pa so že nadaljevali pot k grobu, da bodo priče tožnega slovesa.

Ko je prispel sprevod do grobnice na novem pokopališču, je bilo daleč naokrog že

polno ljudi. Kakor velik val, ki se počasi razliva, kadar mu ni več ovire, se je razgrnila množica naokrog. Venomer so peli zvonovi, dan je bil sončen, tihoten. Množica je bila tiha, ganjena.

Kakor da je pod oblastjo nevidnega spretnega režiserja, se je razporedila v skupne, ki so v celoti nudile čudovito lepo sliko. Pred prihodom k grobnici so se na desni strani poti postavili v špalir nosilci venecv, na levi pa »Jutrova« družina. Na gomilo izkopane zemlje so se postavili pevci, pred grobnico so bile mnoge gospe s šopki, namenjenimi za poslednji pozdrav na krsto, preden jo bo zagrnila tista vse pretežka gomila svetokriške zemlje. Grobarji so poneli krsto k grobnici, v kateri je bil pripravljen velik lesen obod, da jo sprejme v varstvo in jo zaščiti pred pezo zemlje. Tam poleg v jami se je videla krsta pokojnikove življenjske tovarišice gospe Anke Kramerjeve, ki je pred petimi leti sredi junja našla tu svoj počitek. Košato se je že medtem razrasla breza na grobnici in zdajle šumi v popoldanskem vetriču, kakor da hoče pokojniku izreči pozdrav v imenu trohneče družice.

Nekaj votlih, zamolklih treslajev — in dr. Alberta Kramerja je sprejela v svoje okrilje mati zemlja.

Glave so se sklonile, ko se je svečano oglašila molitev duhovnikov: »Iz prsti si ga naredil... prah si, v prah se boš povrnil.«

V imenu ljubljanskih novinarjev in posebej v imenu uslužbenecv listov, ki jim je bil dr. Kramer direktor, se je poslovil od nepozabnega pokojnika njegov novinarski sodelavec skozi več kot 20 let Stanko Virant. V toplih besedah je opozoril na zaslugi dr. Kramerja za napredek slovenske žurnalistike, na njegovo visoko pojmovanje poslanstva tiska ter na njegov tovariskosocialni čut, ki ga je vezal na vse sodelavce pri njegovih listih. Zahvalil se mu je za njegovo delo in njegovo plemenitost.

Samo pesem, naša tolažilnica, je mogla zdaj izraziti vse tisto, kar smo čutili vsi, ki smo bili v tako širokem polkrogu zbrani pred oltarjem grobnice. Naša stara častitljiva žalostinka »Blagor mu« je zadonela kakor koral. Ko so pevci odstopili, so pogrebniški obložili gomilo z vencil. Pa je bilo za vse vence tam premalo prostora in so jih razpredili še po neodkopani ruži na grobnici. Krčevit jok se je oglašil, ko so pristopili svojci, da s priglščem zemlje sporočijo svojo toplo misel v grobnico. Potem so po vrsti pristopili možje, utrjeni v življenju, v življenjski borbi, taše popoldne pa jih je razgrizel in raznežil. Pristopal je mlajši roč, pristopale so žene in dekleta. Bilo je toliko lepote v vseh teh otožnih obrazih! Ko so bila naročja žena in deklet, prej polno cvetk, prazna, je pristopil še stari junak Čika Sava, ki je po pravoslavnem običaju spremljal krsto z gorečo svečo, vzdihnil je pobožno zahvalno besedo in nato vrge svečo v grob.

Razgrnil so se poslednji oblaki, sonce je zlatilo vso pokrajino, ko so se izza planin dvigale prve večerne senice. Nabito polni tramvaji so se vračali v mesto. Na pokopališču pa so se pomudili mnogi pogrebci še celo uro. Preveč se jim je bilo v duši nabralo občutja, da bi se mogli z njim takoj vrniti v mestni vrvež. Kakor so neposredno po pogrebu ogrevali svojo misel na dr. Alberta Kramerja, tako se bodo spoštljivo še vračali k Sv. Križu, k grobnici z belo, prijazno šumečo brezo.

Iz Hrvatske

Finski odlikovanje za hrvaškega častnika. Finski odpravnik poslov v Zagrebu je poročniku Ante Petračiču izročil hrabrostno kolajno, s katero ga je odlikoval maršal Mannerheim, ker se je kot prostovoljec v finski armadi udeležil zimske vojne 1939—40.

Nemška znanstvenika v Zagrebu. Dne 2. junija bo v Zagrebu predaval vodja inštituta za živilnorojo in mlekarstvo na univerzi v Breslavi prof. dr. Zorn. — Dne 1. junija pa bo na povabilo gosposlarskega ministrstva predaval v Zagrebu ravnatelj dr. Franc Ahlgrimm o vzrokih in smotrih evropske proizvodnje bitke.

Rumunski znanstvenik v Zagrebu. V začetku junija obišče hrvaško prestolnico rumunski književnik in bivši propagandni minister prof. Nikifor Crainic, kjer bo ostal več dni.

Novi hrvaški poslanik v Berlinu Stjepan Ratković je prispel v soboto na svoje službeno mesto. Na kolodvoru so ga sprejeli predstavniki nemškega zunanjega ministrstva in odpravnik poslov hrvaškega poslanstva baron Bogat z osebjem.

Obnovitev železniške proge. Listi poročajo, da je bila razdrta železniška proga med Bosanskim Novim in Bihačem popravljena in so začeli vlaki voziti po njej 23. maja.

Nemški književnik v Zagrebu. V ponedeljek je čital iz svojih del Horst von Mönich. Naslednji dan pa je prispel v hrvaško prestolnico na 10dnevni obisk Hans Baumann.

Pravilnik o ugodnostih na hrvaških državnih železnica je bil objavljen v »Narodnih novinah« z dne 22. maja. V primeri s prejšnjimi pravilniki so določbe precej spremenjene.

Nagrajena železničarka. Nemški pooblaščen general na hrvaškem je dvema železničarkama, ki sta preprečila napad na vlak, izročil vsakemu po 6000 kun.

Rojstva v Zagrebu. Po najnovejših podatkih se je v Zagrebu rodilo od 1. januarja letos do 20. maja 2377 novorojenčkov. Lani je znašalo število novorojenčkov vse leto 6009, v letu 1941. pa se je rodilo v Zagrebu 2975 otrok.

Prebivalstvo se vrača na svoje domove. Obhlavta so pozvala prebivalstvo iz okrajev Nevešnje, Stolac, Gacko in Bileća, ki

Ako želiš dobro prodati oglašuj v »Jutru«!

Izpred vojaškega sodišča

Vojno sodišče Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, oddelek Ljubljana, je razglasilo sodbo proti

Ogrine Štefaniji, Jožefa in Mohar Antoni, rojeni v Podturjaku 10. VIII. 1913, tam bivajoči, služkinji, samski, v zaporu, ki je bila obtožena

a) zločina po čl. 1 Ducejevega razglasa z dne 3. V. 1942, ker je v Podturjaku od nedolocenege časa do aprila 1. 1943. sodelovala v družbi, stremeliči po nasilnem prevratu politične, gosposlarske in socialne ureditve države;

b) zločina po čl. 16 Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker je od 16. junija do avgusta 1. 1942. sodelovala v oboroženi to-pi, delujoči v Ljubljanski pokrajini.

Sodišče je Ogrine Štefanijo spoznalo za krivo obtoženih zločinov in jo obsojilo v doživetno ječo z vsemi zakonitimi posledicami. Odreja se objava sodbe v izveščku v »Jutru« v Ljubljani.

Ljubljana, 24. maja 1943/XXI

Gospodarstvo

Gospodarski pomen Banata

O gosposlarskem pomenu Banata prinaša »Frankfurter Zeitung« daljši članek, iz katerega posnemamo med drugim naslednje: Precejšen del žita in oljarice, ki jih Nemčija uvaža iz inozemstva, izvira iz Banata. Nemčija pa uvaža iz Banata tudi vino, kornje, svinje, jajca, tobak, konopljo, divjano, sočivje in marsikaj drugega. Uvozniki od nekdanj cenijo kakovost blaga iz Banata, ki spada med najbolj rodovitne predele Jugovzhodne Evrope.

Banat, ki je prej pripadal Jugoslaviji, obsega področje severno od Dunaja in vzhodno od Tise, medtem ko pripada zapadno od Tise ležeča Bačka Madžarski, spada Banat v področje vojaškega poveljnika v Srbiji je generalnega pooblaščenca za gosposlarsko v Srbiji. V okviru tega področja uvaža Banat upravno avtonomijo, ki se izraža tudi na gosposlarskem področju. Meja med Banatom in Srbijo velja tudi za gosposlarski promet. Obseg samouprave Banata se je v zadnjem času še povečal. Tako so marsikatero funkcije beograjskih central za diriganje prometa prešle na upravo samega Banata.

Banat obsega 9200 kvadratnih kilometrov in je približno tako velik kakor dežela Hessenska ter šteje okrog 600.000 prebivalcev. Med njimi je 130.000 Nemcev, ki žive v čisto nemških deloma pa v mešanih naselbinah po vsej deželi in predstavljajo vodilno narodnostno skupno Banata. Glavno mesto Veliki Bečkerek je s 40.000 prebivalci tudi sedež avtonomne uprave pod nemškimi vodstvom.

Izredna rodovitnost Banata omogoča prebivalstvu znatno blagostanje. Od 846.000 hektarov kmetijsko izkoriščene zemlje odpade 686.000 ha na orno zemljo, 100.000 hektarov na pašnike, 20.000 ha na travnike, 12.500 ha na vinograde in 11.000 ha na vrtove. V gričevju jugovzhodnega dela Banata je znano vinorodno področje z mestom Vrščem kot središčem. Glavni pridelek Banata sta koruza in pšenica. Na tej osnovi obratujejo v Banatu veliki izvozniki mlini. Tudi prašičereja je močno razvita. Pred vojno je Banat izvažal na leto okrog 250.000 svinj, predvsem »man-

galice«. Močno razvita je tudi predelava svinjskega mesa. V zadnjih letih je pitanje svinj nekoliko nazadovalo v korist izvoza koruze. Zemlja je tudi zelo primerna za gojitev sladkorne pese. V Banatu je največja sladkorna tvornica jugovzhoda, in sicer v Velikem Bečkereku. Pri podjetju ima večino delnic Madžarska eskomptna in menjalna banka v Budimpešti, v zadnjem času pa je udeležena tudi nemški kapital. Močno razvita industrija špirta predeluje poleg melase iz sladkornih tvornic tudi grozdne tropine in slabše vrste koruze. Znatno se je povečalo v zadnjih letih pridobivanje oljarice. Površina za pridelovanje sončnice je v letošnjem letu dosegla že 15% celotne orne zemlje v Banatu in se je v primeri z letom 1941 povečala. Ta nagli razvoj je zasluaga banatske družbe za pridelovanje oljarice »Oleum« s sedežem v Pančevu, pa tudi Zveze nemških kmetijskih zadrug »Agraria«. Iz sončničnega semena pridobivajo olje deloma na mestu samem, in sicer v Prvi banatski tvornici olja v Bečkereku. Pretežni del pridelka pa se izvozi v inozemstvo. Od nekdanj gojijo v Banatu tudi konopljo. Medtem ko je v zadnjih letih ta kultura nekoliko nazadovala, je v obdelovalnem načrtu za letošnje leto predvideno znatno povečanje proizvodnje. Na razpolago dana semena konoplje bodo omogočila, da se poveča površina za pridelovanje konoplje na štirikratno lansko površino.

Zivinoereja v izvoznem gospodarstvu Banata doslej ni igrala večje vloge. Mlekarnstvo ni bilo posebno razvito. V zadnjem času pa so oblastva posvetila tudi tej panogi kmetijskega gospodarstva vsjo pozornost in že gradijo moderne mlekarne obrate, ki bodo presežek proizvodnje mleka predelale v maslo. Med Nemci, živčimi v Banatu, je znatno razvito zadrugništvo. Vnovčevalne zadruge imajo svojo centralo v »Agrariji« v Bečkereku, ki je tesno povezana s posestrimskima centralama enakega imena v Osičku za nemške zadruge na Hrvaškem in v Novem Sadu za nemške zadruge v Bački.

Maksimalni cenik za zelenjavo in sadje

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je predpisal nov maksimalni cenik št. 9 za zelenjavo in sadje, uvoženo v Ljubljansko pokrajino. Ta cenik je veljaven od 31. maja t. l. naprej in določa naslednje maksimalne cene (vse za kilogram; prva številka označuje ceno v trgovini na debelo, druga pa ceno v trgovini na drobno; v oklepajih so določene cene, kolikor so spremenjene):

Cesen novi 4,25 lire na debelo — 5,05 lire na drobno; beluški 6,35—7,60 (9—11); kar-fujola 2,80—3,35; kolerabice 2,35—3; kore-nje očistoeno 3—3,60; čebula zgodnja 2,90—3,45; fižol stroži 5,90—7; solata vseh vrst 3,15—3,70; grah 6,05—6; špinacea 2,85—3,35; zelena 3,80—4,55; marelice suhe 43,35—58 (43,35—58,15); pomaranče 1,85—9,35; češnje 4,70—6,50; limone 1,5, 15 cm obsega 4,05—4,80 za kos 0,50; orehi Sorrento 26—30, navadni 21,50—25; ruže češplje, doma-če, odprto blago 15—18 (20—23,80).

Gornji cenik velja le za uvoženo blago, medtem ko veljajo za domače pridelke v prodaji na drobno maksimalne cene, ki jih objavlja mestni tržni urad v tedenskem ceniku. Cene se razumejo brez tare. Kot blago I. vrste velja samo zdravo, za prevoz sposobno blago in so izločeni pridelki, ki so izobličeni, poškodovani ali nagniti ter nezadostno sočni. Cene veljajo za blago, očistoeno zunanjih neuporabnih listov. Ta cenik mora biti izvešen na dobro vidnem mestu tako v trgovinah na debelo, kakor tudi v prodajalnicah na drobno, kjer mora biti na blago postavljen še listič z napisom enotne cene in kakovosti blaga. Grosisti morajo izstaviti kupcem račun z označbo blaga, kakovosti in enotne cene. Na zahtevo morajo tak račun izstaviti tudi preprodajalci. Civilni komisariji lahko spremenijo te cene navzdol, dočim mora vsa sprememba nazgor odobriti Visoki komisar. Za proizvo-de, ki jih ta cenik ne navaja, veljajo zadnje cene iz prejšnjih cenikov. Kršitelji predpisov tega cenika se kaznujejo v smisli naredb z dne 26. januarja 1942/XXI št. 8 in z dne 25. novembra 1942/XXI št. 215 ter po naredbi z dne 12. marca 1941.

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Po dogovoru z zastopstvom konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad predložil Visokemu komisariatu najvišje cene za tržno blago v Ljubljani, ki jih je ta odobril.

Z odlokom VIII/2, št. 362/10, Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka 31. maja 1943-XXI zjutraj dalje do objave novega cenika.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati so naslednje:

Kislo zelje 4.—, kislj repa 2,50, berivka 3,70, zgodnja glavnata solata 6.—, zeleni radič 6.—, špinacea 3,35, nove kolerabice 3.—, rdeča in bela redkvice 5.—, domači beluški 7,60, rabar-bara 6.—, peteršilj 4.—, šopek zelenjave za juho 0,50, čebula 2,80, žolota 4.—, novi česen z zelenjem 4,50, osnaženi hren 4.—, grah 5,50, tluščeni grah 11.—, borovnice 5,00, gozdne rde-če jagode 10.—, češnje I. vrste 6.—, češnje II. vrste 5.—, jaja 2,50 za kos.

Kjer ni drugače navedeno, veljajo cene za kilogram. — Opozorjamo, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za blago, uvoženo iz drugih pokrajin, v veljavi cenik za zelenjavo in sadje št. 9 na rdečem papirju.

Posebno opozarjamo prodajalce in prodajalce, da mora biti po teh cenah naprodaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa površina mora biti osnažena in oprana, vendar ne več mokra, pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenem blagu ne samo na Vodni-kovem in Pogačarjevem trgu, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalcih in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Blago, ki so bile zanj cene objavljene v prej-

šnjih maksimalnih cenikih in jih sedaj ni v ceniku, se mora prodajati po prejšnjih cenah kakor ob isti letni dobi lanskega leta, če ni bila za točno blago s posebno odločbo Visokega komisariata, odseka za določanje cen, odobrena drugačna cena.

Gospodarske vesti

— Obrtniki iz Ljubljane in okolice, ki rabijo sukanec in imajo še neizrabljene bone, naj jih nemudoma predložijo Odseku za obrtništvo, Čopova ulica 1, zaradi žigosa-nja z imenom trgovca, pri katerem bodo dobili sukanec.

— Zavarovanje delavcev v aprilu. Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine objavlja podatke o socialnem za-varovanju v aprilu t. l. V primeri s prejšnjim mesecem je število zavarovancev naraslo za 1152 na 26.624 (pri zavodu sa-mem je bilo 21.987 zavarovancev, pri bolnišniški blagajni TBPD 4545 in pri bolniški blagajni Merkurja 92). V primeri z lanskim aprilom je bilo število zavarovancev za 1035 manjše. Odstotek bolnikov se je v primeri z marcem letšnjega leta zmanjšal od 2,98 na 2,68%. Povprečna dnevna zavarovana mezda je v primeri s prejšnjim mesecem narasla za 0,51 na 24,32 lire in je bila za 1,86 lire večja nego pred enim le-tom. Skupna dnevna zavarovana mezda pa se je dvignila na 645,430 lir in je bila za 26,275 lir večja nego lani.

— Gospodarske vesti iz Srbije. Srbska vlada je že lani izvela oširno akcijo, da se s sodobnimi pripomočki dvigne kmetijska sika proizvodnja. V ta namn je uvozila iz inozemstva številne kmetijske stroje in raz-no orodje. Istočasno je poskrbela, da se v Srbiji sami razvije industrija kmetijskih strojev. Sklenila je sporazum s trvdsko Vi-stad, ki je na podlagi tega sporazuma že do konca lanskega leta izdelala 600 plugov. V teku letošnjega leta pa se je proizvodnja plugov v tej tvornici razvila v znatnem obsegu in je tvornica v prvih petih mesecih t. l. dobavila že 15.000 plugov. Financiranje teh dobav je prevzela Privilegirana agrarna banka, ki je iz sklada za načrtno gosposlarsko stavila trvdki na razpolago 12 milijonov dinarjev. — Po naročilu generalne-ga pooblaščenca za gospodarstvo v Srbiji je letos znatno povečano pridelovanje raznih industrijskih rastlin, in sicer v okviru splošnega obdelovalnega načrta. Vsek pridelovalec sladkorne pese bo letos prejel na 100 kg odlane pese po 1 kg sladkorja. Pridelovanje sončnice je letos razširjeno na 31.000 ha. S tem bo znatno olajšana preskrba dežele z oljem. Da se pospeši zbiranje bučnih koščic, bo vsakdo, ki odda 100 kg bučnih koščic, prejel kot premijo 10 kg olja. Srbska vlada je posvetila veliko pozornost tudi izdelovanju sredstev proti rast-linskim škodljivcem, ki jih izdelujejo sedaj tri tvrke, in sicer Zorka v Šabcu, Hefad v Beogradu in Zupa v Kruševcu. — Srbski finančni minister je odredil, da se izkazuje novi kovanci iz cinka. Izkavali bodo 40 milijonov novcev po 2 din, 50 milijonov novcev po 1 din in 20 milijonov novcev po 0,50 din.

— V Nemčiji bodo izdelani kovanci za Bolgarijo. Iz Sofije poročajo, da je bolgar-ska vlada oddala nemški kovnici za kovan-ce naročilo, da izkuje kovance po 2, 5 in 50 levov in skupni nominalni vrednosti 1 milijarde levov.

— Bolgarsko-rumunski sporazum o pre-selitvi prebivalstva. Po končani preselitvi prebivalstva v zvezi z odstopom Dobrudze Bolgariji sta se bolgarska in rumunska vlada sporazumeli, da bosta nadaljevali preselitveno akcijo na podlagi prostovolj-nega pristanka prizadetih tudi v drugih področjih obeh držav. Za preselitev v Bol-garijo pridejo predvsem v poštev Bolgari, naseljeni v rumunskem Banatu in v Besarabiji. Bolgarsko-rumunska komisija, ki je bila ustanovljena na predlog dumajeskega arbitražnega sodišča, je sedaj po teme-ljiti proučitvi danih možnosti sklenila, da se preselitev, ki zahteva mnogo poslov in obremenjuje prevozna sredstva, preloži na dobo po končani vojni.

Ing. Franc Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Hšno ime Mesec menda ne bo pomenila naše lune, pač pa pastirsko, torbo ki se ji tudi pravi mesec.

Mavec je sadra ali tudi kakšno belilo, pomeni pa izraz mavec tudi kosom, kocenj, kosminko. Pa bi bil Mavec inačica za našega Kosma.

Mramor (bramor) je znan škodljivec po vrtovil. Več boleznj imamo pri živalih in rastlinah, ki jih označujejo s tem imenom. Pa tudi kamennina marmor je ponekod mramor. Najbrže je dala bolezen mramor svoje ime za naše Mramorje.

Mekina, Mekinec, Mekinda imajo svoje ime od mekin, ki odpadejo pri mletju in presejanju moka.

Mogolci (Magolci) izhaja od glagola mogolati in bi se smel pisati tudi za Mrgolci ali Mrgolci.

Mole je tisti, ki rad in velikoli moli. Mazole je maža, maz (podobno kolomaz), s čimer kaj mažemo ali namažemo.

Mužnik in Muniš sta naši imeni. Prvo pomeni prebivalca na muženatu, močvirnatem svetu; drugo pa je isto kakor menih. Poleg samostanca pomeni muhni glavni stebel v stogu. Menihe, munihe nanosijo mrvilje po senokosih na veliko jezo koscev.

Medica (Medic), Medčar so naši dobri znanci. Nekdanji medicariji in tudi ostriji so točili v svojih tabernih vedno tudi medicu, katere so zelo veliko popili. Pa ni bila medica nikakoli sladka vodka. Pravi pivci so bolj čislali navadno domačo medicu, ker je bila bolj zdrava kakor tako imenovana nemška medica, kateri so pridajali še razne dišave in začimbe. Ta imena nas spominjajo na takratne lepe čase naših prednikov, ki so prav tako kakor kakšen gospod Zagloba vedeli ceniti dobro kapljico in si privezovali dušo s krepkimi požirki medic.

Notar in Noč sta znana.

Novak, Novček, Novljan, Novoselec so bili nekdanj novinarji na novem posestvu, kmetiji, katero so šele izkrcili.

Novčan je novčali in šel med žolnirje v boj med bojni grom.

Namestnik ni bil morda kakšen imeniten kraljevski in cesarski namestnik, ampak je bil včasih težko pričakovani in zaželeni dedič, naslednik v hiši. Tebi ne manjka namestnikov, pravijo tistemu, ki ima po moji hišo otrok, svojih naslednikov.

Napotnik ni bil na poti komu, temveč je le izdajal napotke, navodila in ukaze, kako in kaj je treba storiti.

Čudno je naše ime Nebes, ki sicer pomeni nebo in nebesa. Pa so imele naše kmečke hiše v svojih kuhinjah tudi nebes. Nebes so imenovali v taki kuhinji kaj prijeten kraj za naša sedanja uha. Pod kuhinjskim obokom ali stropom je bil namoččen lesen obod, kamor so shranjevali gnjati, krače, klobase, meso in druge dobrote, da niso prišle do njih visoko pod stropom podgane in druge zajedavce. Nesi klobase v nebes, so pravili.

Kaj zanimivo je ime Nartnik. Nart (dorsum pedis, Fussrücken) je spredaj tisti del naše noge, ki je na rtu (rtiču) od prstov dalje do tja, kjer preide pri pokončni stoji nogi v navpično lego. Marsikdo ve, kako leži gorenjski Podnart, ki je na podoben način dobil svoje lepo in značilno ime, ker stoji podnartom. Naši Nartniki so lahko dobili svoje ime po bivalšču, ki je bilo na kakšnem ristem pomoči, na rtu.

Vendar pa ta razlaga ni nujna in morda edino pravilna, čeprav je zelo verjetna. Kadar vam je prišel čevljar novo obutev v hišo, je vedno omilil svoj račun, ko vas je opozoril na nenavadno močne podplate in trpežne urbase. Urbasi (Oberleder) so tisti del obuvala, ki pokriva na nogi nart. Pa so včasih hvalili stari čevljarji naše sedanje urbase na obuvilih še pravilno po naše z narti. Narti, -ov, -m, -pl. so tedaj urbasi.

Mojih soimenjakov je zelo veliko. Kaj če se je imenoval obdelovalec ali prodajalec iz gotovljenih nartov pač nartnik. In tako bi bil v zlahti z vsemi Nartniki.

Naklič je manjša nalko, nakovalo.

Zelo čudno se glasi ime Najžer, Najžar, pa je vendar naše in zelo značilno. Najže govore ponekod ter pomeni ta izraz toliko kakor nahiže, nahižje (Dachboden), tedaj podstrešje. Najžar je bil seveda prebivalec na najžah, nadhižu ali podstrešju. Nekateri člani družine, zadruge niso bivali v izbi, ampak na nadhižu, kar pa ni nič čudnega, ker so bile družine številne, prostor v hiši majhen. Sicer pa ni bilo do nedavnega še nič drugače po naših kmetijah.

Naprodnik je bival na prodno, medtem ko je dobil Navršnik svoje ime, ker je bival ali imel hišo, kmetijo kje na vrhu. Saj imamo Vršna sela (napek Uršna sela kakor bi bile tamkaj vse ženske same Urše).

Narazločnik je nastal iz narazen — ločnik, narazen — ločiti ter velja zanj vse tisto, kar

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen popravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu. Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl, kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini. Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Narek je ime, ki nas spominja na starodavne

običaje pri vseh narodih ob smrti in pogrebu.

Ze pri Homerju žalujejo in naricaajo posebne

ženske za umrli. Pri nas je ta običaj zamrl,

kolikor ni še sledu o tem v Beli Krajini.

Narek je naricanje, glasno žalovanje za umrli.

Nevkus Hudokmet Pojiskruh Netek(u). Nežmahu(u)! Namoris Pokora? Pak Nerad Povalaj Zaspan Nagode Podgaj(a).

Nič ni ponagajal takarski škrt. Vse je pra-

kor za ločnika. Beseda točno pove, kakšen

opravek je imel.

Svetnik, grešnik in bedak

Pojav Don Juana je pritegoval v vseh časih zanimanje književnikov, skladateljev in mislecev

Problem Fausta je že od nekdaj zanimal književnike in mislece, odkar ga je v vsej veličini literarne obdelave tako sjažno oblikoval nesmrtni Goethe. S Faustom se bodo pečali tudi predstavitelji pokolenj za nami. Isto bi mogli trdit o problemu Don Juana, ki priteguje danes prav tako pozornost književnikov in širokih ljudskih plasti kakor pred sto in sto leti.

O tem nas prepričuje opera italijanskega skladatelja Franka Alfana »Don Juan de Manara«. Novo opero so prvič izvajali lani v Nemčiji. Doživela je lep uspeh. Včasno pa je, da je v tistih problemu Dona Juana neke nove značilne poteze. Libreto je namreč napisal Hektor Moschino, ki je obdal osrednjega junaka ljubezni z nekimi tajinstvenimi čarom. Nebo je poslal Dona Juana v novi podobi na zemljo, da se pokusa za svoje prejšnje grehe. Globoka vera nekega dekleta v božanski duh neiskaljene ljubezni je osvobodila Dona Juana, ki se je za vse življenje zavezal z ljubljeno dekletom. To je povzelo drugo gledanje, nova obdelava Don Juanovega lika. Omenjena opera je dala povod za podrobnejšo razčlenitev in proučevanje Don Juanove podobe v vseh dosedanjih književnih odtenkih. Če si jih podrobno ogledamo, bomo videli, da vstaja pred nami Don Juan kot zapeljivec in zvodnik lepih žena, kot neke vrste nadčlovek, potem kot bedak, in v zadnjem času tudi kot velik grešnik, ki se pa predstavi v kesu, da prične novo življenje. Svetnik, grešnik in bedak v eni isti osebi.

Nagon ustvarja povode za neštete življenjske konflikte. Ta nagon je nemalokrat tako močan, da ga ne morejo zaustavljati nobena etična čustva, nobena se tako močna volja. Temne sile dobivajo premoč in pehaajo človeka v tragiko. Vsa ta spoznanja so napotila znanega španskega književnika Gabriela Telleza, da se je lotil Don Juanovega lika. Okoli leta 1620. je izšlo njegovo pesniško delo »Seviljski zasmehovalce«. Po španskem izročilu je glavni junak tega dela Don Juan Tenorio. Med literarnimi zgodovinarji so pa tudi takšni, ki zatrjujejo, da je napisal omenjeno delo Pedro Calderon. Odtlej je postal Don Juan osrednji junak v številnih delih književnikov in tudi skladateljev. Naj dodamo, da je v televiznem prikazu Don Juan brezvesten zavajalec žena, ki si prizadeva odpeljati Komturjevo hčerko, pa mu oče to prepreči. Toda Don Juan očeta prebode. In ko je pozneje Don Juan pogoljivo pozval Komturjevo klop na svatbo, se je zgodilo, da se brezvestnemu Don Juanu približa gost v svoji kameniti podobi. Zapeljivca Don Juana doleti nazadnje zaslužen kazen: pride v pekel, kjer se mora pokoriti za svoje grehe.

Nove poteze dobiva Don Juan v igrah igralskih družin, ki uprizorjajo predstave s priljubljenim motivom Don Juana v ospredju. Temu Don Juanu so po svoji iznajdljivosti in fantaziji obesili še druge lastnosti. Nemalokrat postane Don Juan kmečna, smešna figura. Neko takšno italijansko komedijo je iztaknil okoli leta 1665, slavni Molieri, ki ga je podoba Don Juana zelo zanimala. Napisal je komedijo v petih dejanjih ter preslal ta lik v svojo dobo. Uporabljal ga je za to, da je s svojim neugnanim, brezvestnim in polteno nepotlačnim Don Juanom silovito osmešil klaverno moralno življenje francoskega plemstva.

Tudi v Nemčiji opažamo, kako se posamezne gledalške družine zanimajo za pojav Don Juana. Številne predstave nam ga prikazujejo v najrazličnejših variantah. Tako je uprizorila odrska družina Ivana Veltena okoli leta 1690. Torgauevsko igro pod naslovom »Don Juan« ali Don Pedrov mrtvaška svatba. Nedvomno se opažajo v tem odskram delu vplivi Molierovega vzora. Vemo pa tudi, da so uprizorjali leta 1736. v Benetkah Goldonijevo dramo, ki je

vzbudila med Benečani toliko zanimanja, da so jo morali nešteto krat uprizoriti. Zanimivo je, da ob sklepu drame zapeljivca Don Juana ubije strela.

Toda tajinstven pojav Don Juana je napeljal tudi številne skladatelje, da so se pričeli zanj zanimati. Prva Don Juanova opera, ki jo je napisala Le Tellere, je bila uprizorjena leta 1713. v Parizu. Tudi italijanski skladatelji so se lotili Don Juana. Angelo Mingotti je uglašil najstarejšo italijansko opero, v kateri se prikazuje njegova podoba. Ta opera je doživela svoj odskrst leta 1734. v Brnu. Pa tudi za balno priredbo je bil Don Juanov lik zelo hvaljeven. Tako je priredil Gluck leta 1760. 61. balet, ki podaja Don Juanovo zgodbo. Ta balet so izvajali najprej v Parizu. Sledili so nemški skladatelji. Tako je zaslovel skladatelj Knecht, ki je izdal leta 1772. svojo opero Don Juan. Glasbeni kritiki in strokovnjaki so mnjenja, da je med prvimi glasbeno najbolj vrednim in kvalitetnim operami ona, ki jo je napisal Gozani. Ta opera se je ob večkratni Mozartovi umetni pod omenjenim naslovom najdelj vzdržala na opernih deskah. Mozartova glasbena obdelava Don Juanovega problema je zasenčila vse dotlejane poskuse te vrste. Libreto k Mozartovi operi je napisal Bertati, ki se je pri tem izdatno poslužil sijajno prkazanih Molierovih oseb. Ovdet bi bilo, če bi hoteli natančneje spregovoriti o nenavadnih glasbenih lepota, ki jih zasledimo v Mozartovem Don Juanu. Naj pripomnimo, da je bil najznamenitejši interpret Mozartovega Don Juana italijanski baritonist Francesco d'Andrade. Njegova igra je skozi desetletja navduševala vse ljubitelje opere. Njegova interpretacija je našla svoj odmev tudi v slikarstvu, saj je slavni slikar Slevgett ovekovečil tega pevca v svoji sloveči umetnini.

Mozartova glasbena pobuda je spet ustvarila povod za to, da je v književnosti na novo oživel lik Don Juana. Tako je »edil Mozart Krist'ha Grabbe, ki je Mozartovo delo zelo spretno uporabljal za svojo umetnino »Don Juan in Faust«. O svojem Don Juanu pravi sledeče: »Don Juan je značaj, kakršnega ni po Shakespeareju in Cervantesu nikdo tako krepko popisal. Vse variante značaja so združene v njem od stasa

genija in domišljije pa do šaljivosti, srčnosti, neugnanne sile, dobrohotnosti. Toda vse te vrline ga ne motijo, da ne bi z vso silo težil po slasteh in užitkih človeškega življenja. V drugem dejanju je ljubezenski prizor, poln žarkosti in prividne resničnosti. Vzporejali bi ga lahko s prvimi ljubavnikom najpomembnejše ljubezenske tragedije. In vendar je to golo licemerstvo. Končno morata čitatelj in gledalec odkrito priznati: »Vendar pa moramo nazadnje Don Juana vzljubiti.« Ta Don Juan, ki ga je umetniško izoblikoval Kristian Grabbe, je zanimiv predvsem zaradi tega, ker ne pozna nobenega kesanja, nobene pokore. Vse svoje življenje ostane človek, ki je neutačljiv, nepotlačljiv v svojem nagonu po življenjskih slasteh in užitkih.

Na sličan način je prikazal Don Juana v svoji književni fantaziji Karel von Holte, ki je svojega junaka napravil celo za vladajočega kneza.

Nove poteze pa ima Don Juan, kakršnega je oblikoval E. T. A. Hoffmann v svojem »Don Juanu«, ki je izšel l. 1831. Zdi se, kot da je hotel genijalni umetnik prikazati v tem delu samega sebe. Njegov Don Juan ni svetnik, ni pa tudi nepoboljšljiv grešnik in razuzdaneec. Hoffmann ga oblikuje kot nadčloveka z vso duševno in telesno pramočjo, ki ga dviga iznad ostale množice. Ta njegov nadčlovek pa neutešno kopni po nečem, kar je najlepše, najpogojnejše in najvišje. Ljubezen, ki osrečuje ljudi, je ostala zanj le neke vrste utvara, saj išče v njej človek zamaž zadovoljstva in ušeh. Ta njegov Don Juan začne v spoznanju življenja prezirati svet, ki mu ne more nuditi sreče. V mnoštvu razočaranj postane sovražnik človeštva, ki uničuje tujo ljubezensko srečo, ker lastne najti ne more.

To Hoffmannovo pojmovanje je imelo nedvomno velik vpliv na mnoga kasnejša dela. Te vplive opažamo med drugim v Tolstojevem »Don Juanu«. Leta 1851. je ustvaril tudi Julij Hart svojega Don Juana po Hoffmannovih idejah. In potem se vrstijo še nešteti drugi, ki jih privlači motiv Don Juana. Leta 1851. se peča z njim Lenau, leta 1884. Paul Heise, leta 1889. pa je napisal slavni ruski skladatelj Dargominski svojo opero »Don Juan«. In končno sta se priključila še Francoza Mal-

lefi ter A. Dumas, ki sta nanizala ogromnega gradiva v svojem prikazu Don Juanove življenjske zgodbe.

Don Juan zaživi kot grešnik, spokornik v delu francoskega pisatelja Prosperja Merimée, ki je dal Don Juanu liku neko zgodovinsko jedro po nekem vzoru, ki je dejansko živel. Njegov ljubezenski junak se po temeljiti utesitvi svojih strasti spreobra. Povod za to mu je dal neki nadnaravni privid, v katerem je uzrl svoj lastni pogreb in svoje pogubljenje. Naj omenimo še romantično dramo A. Widmanna, ki je izšla leta 1858. V tem delu je prikazan Don Juan de Merana kot junak plemenitega obnašanja in svetle značajnosti. Dragoceno je tudi dramsko delo španskega književnika J. Zorille, ki je zbral v njem vse najbolj značilne poudarke, ki jih zasledimo v španskih pripovedkah in tudi v ustnem izročilu o Don Juanu. Naslov dela je »Don Juan Tenorio«.

Seveda bi bila vrsta književnih spisov, ki prikazujejo Don Juanov lik še številnejša, če bi nam bila zagotovo znana vsa dela, v katerih je prikazan ta nenavadno zanimivi pojav. Nedvomno je namreč, da je precej književnih del, ki so danes pozabljena. Tudi v najnovjšem času priteguje Don Juan pozornost raznih književnikov. Z njim so se pečali med drugim Waldemar Bonsels, Otto Anthes, Martin Langen von der Trenck, Hans Berge in Bernhardi.

Povsem drugo gledanje na Don Juana pa najdemo v najnovjšem času v delu odličnega danskega književnika Svenda Borberga. Pri njem je ta življenjski razuzdaneec postavljen v isto vrsto z zanešenjaki ekscentrične vrste. Z bedaki, ki ravnaajo v svojem življenju po merilih, ki so na meji pameti in neumnosti. Njegovega Don Juana lahko vzporejamo s podobo Don Quichota.

Tako vidimo, kako se je razplet Don Juanovega značaja v svetovni književnosti in operni zgodovini slikovito oblikoval. Iz neugnanega strastnega in razuzdanca se razvije grešnik, ki se mora končno spokoriti za svoje nagibe in nagone v pekel. Nadaljnji korak je še do spoznanja, da se more človek rešiti samo v prečiščenju čiste ljubezni. Pršili bodo še drugi pisatelji in književniki, ki jih bo zanimal Don Juanov lik. O tem ni dvomiti. Vsekakor pa lahko skrbimo, da je postal Don Juan v razdobju 300 let, v evropski književnosti posebna podoba, ki je zanimiva tudi zaradi tega, ker združuje v sebi vse slabosti; nepreključljivega grešnika in vse odlike spokornika in svetnika.

da sežida v Dravljah cerkev, če preneha kuga. Bolezen je v resnici prenehala, ko so se sosedne občine in Ljubljana obvezale prispevati za zidanje cerkve, o čemer piše tudi Valvasor. Dolinar je nabiral prispevke. Stolni kapitelj je daroval za cerkev stavbišče in l. 1646 so začeli zidati cerkev, ki je kmalu zaslovela. Na dan sv. Rok, 16. avgusta, so tja romali v procesiji vsako leto iz Ljubljane. Procesijo je vodil stolni prošt. Cerkev je zaslovela tem bolj, ker pozneje ni bilo več kuge na bivšem Kranjskem, medtem ko je v drugih deželah še morila v 17. stoletju. Tako je leta 1679 umrlo na Dunaju za kugo 122.849 prebivalcev.

Proračun madžarske prestolice

Proračun budimpeštanske mestne občine za tekoče leto izkazuje 274,5 milijonov pengő dohodkov in prav toliko izdatkov, proračun mestnih podjetij pa 406,4 milijone, skupaj torej 680,9 milijonov. Proračun je uravnotežen. V lanskem proračunu je izkazala budimpeštanska mestna občina precejšnji primanjkljaj, ki ga je morala kriti država iz svojih sredstev. Ker ni bilo letošnje nobene zvišanja plač in mezd, so ostali osebni izdatki skoraj enaki lanskim. Med izrednimi izdatki je tudi postavka za gradnjo malih stanovanj v znesku 2,4 milijone pengő.

Družice morajo biti grde

Na Kitajskem imajo čudno navado, da morajo biti družice na poroki grde. Vsaka nevesta si izbere za družico najgršo žensko, kar jih more najti. Tako se zdri nevesta lepa tudi, če v resnici ni. Grde ženske dobivajo celo znatne denarne nagrade za svoje usluge, da razkazujejo pri poročnih obredih svoje grde obraze.

4000 piparjev v žalnem sprevodu

V Amsterdamu je umrl on dan Jan van Heerden, star 99 let. Zapustil je 10 milijonov zlatih goldinarjev. Bil je velik čudak in svoje čudastvo je izpričal tudi v sporoki. V nji je namreč zapisal: »Vse svoje življenje nisem mogel trpeti ljudi, ki niso navdušeni za pipe. Sam sem že od svojega sedmega leta sleherni dan uporabljal pipo. Zato dočimam, naj dobi vsakdo, ki me bo spremljal na zadnji poti, 1000 zlatih goldinarjev, 25 kg tobaka in 6 velikih holandskih pip, da bodo lahko pogrebeli med pogrebom kadili.«

In tako so imeli v Amsterdamu pogreb, kakršnega svet še ne pomeni. Okrog 4000 ljudi je šlo za pogrebom in vsi so pridno kadili. Bil je edinstven pogled na dolg žalni sprevod, ki je v njem vsak pogrebec držal v ustih dolgo pipo. Gotovo je bilo med pogrebi mnogo takih, ki jim sicer pipa smrdi, toda polakomnil so se zlatih goldinarjev.

Za smeh

PRAVI ŽURČEK

Učitelj pregleduje Jurčkov domačo nalogo in zdi se mu nekam sumljiva.

— Po pisavi sklepam, da je pisal to tvoj oče, Torej?

Jurček se globoko zamisli in končno odgovori:

— Da, to utegne biti res. Pisal sem z očetovim nalivnim peresom.

PONESREČEN POKLON

— Gospodična, noč in dan sanjam o vas.

— Ah, zato ste tako zaspani!

DOBRO SE JE ODREZAL

Zena pride do velikega odkritja o mladosti svojega moža. — Zdi se mi, da si imel mnogo deklet, preden si se seznanil z menoj. — mu pravi z očitajočim glasom.

— Da, prizna moč mirno; in trdno prepričan, da ne bo zgrešil cilja pripomni:

— Vedno sem se ravnal po načelu, da je treba mnogo izbirati in obdržati najboljše.

KLOBUK IN BARVA

— Gospa, ta veliki, temni klobuk zelo dobro pristaja vašemu bledemu obrazu. — pravi prodajalka.

— Ah, ne! Saj drugače nisem blede. — Prebledela sem samo, ko sem videla ceno...

PESEM

— Kako se vam zdi ta liker? Ali mi prava pesem?

— Zarje je kakor pesem. Ali imate morda še en k'lico?

KRATEK ODGOVOR

— Čuj, dečko, ali mi lahko poveš, kako pridem najhitreje na kolodvor?

— Lahko. Tecite.

V RESTAVRACIJ

— Natak, — pokliče gost 27. v mesecu, — prinesite mi obed, toda namesto juhe mi dajte pivo, namesto močnate jedi pa cigaro.

— Prosim, gospod, a namesto glavne jedi izvolite morda eno uro biljarda.

ZVEZDE

— Ve ženske ste zvezde našega življenja.

— Verjamem, da bi bilo vam močnim po volji, da bi zvečer prihajale, zjutraj pa zopet odhajale.

— OLAJŠEVALNA OKOLNOST

— Vi torej priznate, da ste vrgli svojemu nasprotniku čevljev v glavo. Ali morete povedati kaj, kar bi vsaj deloma ublažilo vaš greh?

— Kako bi ne mogel! Olajševalno je že to, da je imel čevljev gumijast podplat in peto.

FILMSKI TIP

Neki hollywoodski režiser sreča svojega filmskega producenta in pravi:

— Sijajno idejo imam.

— Kakšno pa?

— Lindberghovo življenje bom filmal.

— Imenitno! Kdo bo pa igral Lindbergha?

— Čudili se boste — sam Lindbergh.

— Kaj ste znoreli? On nikakor ni pravi tip za to vlogo.

NISTA SE RAZUMELA

— Vaš primer bo izredno obogatil zdravniško vedo.

— No, gospod doktor, samo da mi ordinacije ne boste predragro zaračunali.

GRDA NAVADA

— Moja žena ima zelo grdo navado. Nikoli ne leže pred jutrnjo zarjo počivati.

— Kaj pa počenja vako noč tako dolgo?

— Menc kaka.

Minilo je 300 let ...

Pred približno 300 leti je šiba božja — kuga — zadnjič tepla bivšo Kranjsko — V 16. stoletju je imela vsa dežela le enega zdravnika

Vsaka doba prinaša svoje nadloge; nikakor ne smemo tako zelo zavdati naših prednikov, češ, živeli so v zlatih časih. Od tistih časov je ostalo res nekaj leska, ki se pa izkaže, da ni zlat; treba je le pazljivo čitati zgodovinska poročila o starih časih in gledati na priče minilnih dob dovolj stvarno. V starih časih res niso poznali mnogih nadlog, ki so značilne za sedanjost. Živeli so mirno in morda so se čutili srečnejši. Najbrž so imeli boljše živice, tako da niso poznali življenjske težave, ki danes ljudem tako zastrupljajo življenje. Živeli so naravnost, ter niso poznali toliko boleznih kakor mi. V splošnem so bili najbrž bolj zdravi kakor so ljudje dandanes. Toda ... Ne smemo pozabiti, da so kljub svojemu trdnemu zdravju umirali na debelo za nalezljivimi boleznimi ter da so dolga stoletja trepetali pred najhujšo šibo božjo — kugo. Za kugo je menda umrlo v posameznih stoletjih največ ljudi. Strašna bolezen je zapustila posledice, ki so se kazale še desetletja. Posamezni kraji so skoraj povsem izumrli. Ustavilo se je vse živ-

ljenje, nastal je gospodarski zastoj, socialne razmere so se silno poslabšale. Kugi je sledila beda. Kakor po vojnah, je nastopala lakota tudi pogosto po kugi. Ali naj zavemo naše prednike, ki so se neprestano bali kuge bolj kakor same smrti, trepetali pred njo ob sleherni novici, da se je pojavila v daljni deželi?

Kakšna bolezen je bila kuga?

Pod besedo kuga je najbrž treba razumeti več bolezni, kar so tudi ugotovili zgodovinarji v novejšem času. Razumljivo je, da v starih časih, ko je bilo zdravilstvo slabo razvito in so bili zdravniki silno redki, niso mogli tako lahko prepoznati nalezljivih bolezni. Včasih so najbrž ljudje umirali za kolero, ali je pa žel na debelo svoje žrtve tifusa. Kuga je bila skratka vsaka kužna bolezen, ki se je naglo širila in morila na debelo. Iz starejših opov kuge vemo, da so bili bolezenski znaki kuge različni. Že po tem smemo sklepati, da ne gre vselej za isto bolezen. V svojem spisu »O človeški kugi na Kranjskem« piše Anton Koblar v Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko l. 1891, da se je bolezen začela kazati, z različnimi znaki. Ta opis kuge ni tako obširen ter popoln kakor n. pr. dr. Travnerjev (izhajal je v »Življenju in svetlu«) vendar vsebuje mnogo zanimivih zgodovinskih drobtin nabranih iz arhivov in iz obsežnega rokopisa župnika M. Silekovec, ki je napisal zgodovino kuge na Sp. Štajerskem. Navadni, prvi znak obolenja je bil hud glavobol. Hkrati je bolnika žgalo v prsih in trebuhu, vnele so se mu oči, jezik in grlo, pa silno ga je mučila žej. Kmalu so se bolniku »zupstile pod pazduhami, za ušesi, na vratu in pod koleno; podolgate, tembo višnjeve in zelo boleče oteklina, ki so se po smrti večkrat odprle. Zopet drugi oolniki so pa bili po telesu kakor posuti z mozolji, ki so kmalu počrneli in pekl kot žerjavica. Nekateri bolniki so bač tupe ptili krvavi pot. Prijetilo se je, da se je bolnik nemarno zgredil, kakor od kapi zdet, in je takoj umrl. Zopet drugi so pa umrli, ko se jim je kihnilo: kihnil je in se je zrušil mrtvec. Zato so baje tedaj začeli vzkliskati, kar je med ljudstvom še vedno v navadi: »Brg pomagajte, ko se je komu kihnilo. Posameznim bolnikom so otekale noge in jim odgnale. Tako je kuga nastopala v raznih oblikah. Tako so se pa silno vseh njenih znakov naj oboleni navadno sledila nagla smrt. Nekateri bolniki so umirali brže že po nekaj urah, drugi v nekaj dneh. Le zelo redki so preboleli strašno bolezen.

«Črna smrt»

Kugo so imenovali tudi »črna smrt«, pač zaradi tega, ker so bili črni, pokriti s črni maramami. Iz opisov mrlčev spreviemo, da so se ljudje boleznijo bali, se bolj zaradi njihovih sledov na truplih, ne le da so se bali mrlčev, da bi se ne okužili. Pokopavanje kužnih mrlčev je bilo prava katastrofa. Ta posel so opravičali tu in tam pokleno robati, možje ali »desperatje«. Iz več opisov vemo, da so si pogum vtilali s pljasko; pogosto so bili pri svojem žalostnem poslu p jani, tako da je bilo pokopavanje fantastično grozno. Po mrlčev se prihajali z dolgimi drogovi, s kavlji, ter jih vlačili iz hiš kakor utoplence iz vode. Pogosto ni bilo mogoče odvleči ali odpeljati mrlča daleč od naselja. Po predstavi so morali mrlčev potresati z živim apnom. Navadno so pokopali po več trupel skupno in nad temi grobovi so postavili kužna znamenja, ki jih je še mnogo ohranjenih v naših krajih. Na pokopališčih navadno niso pokopavali kužnih mrlčev kajti tedaj so bila pokopališča še ob cerkvah in tesna. Na njih ni bilo prostora za pokopavanje ob epidemijskih in bali so se, da bi se ljudje

okužili. Zato so kopali grobove za kužne mrlce na samotnih krajih, primerno oddaljenih od naselij.

Zdravniška služba

Na zdravljenje tedaj ni mislil skoraj nihče resno. V resnici so priporočali pešeta sredstva proti kugi, toda predvsem zaščita. Hvalili so sicer nekatera zdravila, a nobeno se ni obneslo, da bi smeli verjeti trdno v zdravljenje. Toda bolniki niso pogrešali toliko zdravil kakor nege ter postrežbe. Kuženca so se vsi izogibali ter bali. Na zdravnike pa sploh niso mogli računati, kajti v 16. stoletju je bil v vsej deželi, in sicer v Ljubljani le en zdravnik. Značilno je, da je Novo mesto dobilo zdravnika šele l. 1569. Zdravniške posle so opravljal predvsem ranocelniki, znani pod imenom »padarje«, ki so bili hkratu brivci. To so bili oolniki, ki so znali puščati kri — ne le na mčih bradah. Ko se je razširila epidemija, zdravnik seveda ni mogel nič opraviti. Bogatejši so se otepal smrti z vsemi sredstvi in prizadevali so si, da bi bili deležni tudi zdravniške pomoči. Zdravniki se pa niso posebno potegovali za paciente in včasih so jih morali prisiliti da so izpolnili svojo dolžnost. Ko so pa že morali k nevarnemu bolniku, so se »zavarovali« s posebno obleko, se zakrivali ter opremili z raznimi vonjavami, tekočinami in vsemi pripomočki tedanje zdravniške vede. Baje so ponokod privedli k bolnikom vklejene zdravnike, ki so se izogibali bolnikom.

Kuga v naših krajih

Kako so se otepal ljudje kuge, bomo morda povedali kdaj drugič. Zdaj naj le omenimo nekaj letnic, koaj je morila ta strašna bolezen pri nas. Kuga je bila znana bolezen že v starem veku. V naših krajih je baje morila prvič l. 792 kakor poroča Valvasor. Drugič se je razširila pri nas leta 883. V Ljubljani je bila kuga razširjena l. 1006, kakor poroča zgodovinar Domžar. Vendar je težko verjeti, da je tedaj kuga res pomorila v Ljubljani 12.000 prebivalcev, ker mesto toliko prebivalstva ni t t imelo. Značilno je, kaj so včasih mrlili na stanku kuge. Tako čitamo večkrat da so kugo povzročile kobilice, ki so prišle v celih plazovih, potem utonile v rekah in se je zaradi njih razširila strašen smrad ter okužili zrak. Iz tega razloga bi se naj razširila kuga pri nas l. 1195. Mnogo ljudi je umrlo za kugo pri nas l. 1230. Kuga je pa morila po vsej Evropi l. 1348. Ljubljano je l. 1511 prežedel hud potres, a tej šibi beži se je priključila še hušja, ko se je kmalu po tem razširila kuga. V 16. stoletju so ljudje tudi pogosto umirali za kugo, n. pr. v letih 1532, 1543, 1553 in 1554. Mnogo Ljubljancev je umrlo za kugo l. 1563 in tedaj je pobegnil iz mesta, kder je mogel, oblastniki so se pa preselili v Kamnik. Leta 1579 je bila kuga razširjena po Dolenjskem, pa tudi po vsem bivšem Kranjskem je morla. L. 1579 je izbirala svoje žrtve tudi v Ljubljani in zato so se gosposke preselile v Kranj, kjer je bil sklican deželni zbor novembra l. 1598 je baje zanesel kugo v Ljubljano neki dijak s Koroškega in naslednje leto je umrlo v mestu za kugo 350 ljudi. Po tem je strašna bolezen pr zanašala deželi 25 let. L. 1608 se je kuga pojavila na Ižanskem. Na Gorenjskem se je razširila l. 1624. Na Notranjskem je kuga morila l. 1631. Zelo se je razširila pri nas zlasti l. 1645, a to je bilo zadnjič. Kmalu bo torej minilo 300 let, odkar je pri nas zadnjič morila kuga. Tistega leta so skoraj povsem izumrli Dravljje. Nekega dne so imeli v Dravljah 80 mrlčev. Ljubljanski kanonik Marko Dolinar se je ponudil, da prevzame službo v okuženih Dravljah. Tedaj ta n še ni bilo cerkve. Kuga je morila cele tri mesece. Dolinar se je zaobljubil,

Beli starši — črni otroci

Lipčanci so ob rojstvu črnorjavi, kasneje postanejo beli

Med položno dvigajočimi se hribi in velikimi zelenimi površinami, v kraju, ki ga je narava sama blagoslovila in ga obdala z močnimi smrekovimi gozdovi, leži znani konjski raj Piber, kjer je bila doslej žrebčarna, v kateri so vzgajali lipčance. To žrebčarno na Vzhodnem Štajerskem so sedaj premestili v Hostau v Češkem lesu. Lipizza je znan majhen kraj pri Triesteu, kjer je l. 1580. nadvojvoda Karel, sin Ferdinanda I. ustanovil žrebčarno za rejno plemenitih konjskih pasem. V tej žrebčarni so stoletja vzgajali krasne konje, ki so bili pravi beli čudeži. Po svetovni vojni leta 1914/1918. je žrebčarna pripadla Italiji, le nekaj konj je bilo premeščenih v Piber pri Koflachu.

Pet kobli je ustanovilo žrebčarno v Lipizzi. Zvesti tradiciji imenujejo še danes konjerejce vse lipčance z njihovimi imeni: Pluto, Conversano, Neapolitano, Favory in Maestoso. Rodovniki živali predstavljajo dragocene listine, ki dokazujejo plemenito kri, ki teče v žilah teh štirinogatih aristokratov. Po svojem praznovanju so lipčanci iz Andaluzije in okolice Neapla ter segajo preko petstoletij nazaj. Lipčanci so celo starejši rod, kakor angleški polnokrvni konji. Znak pravega lipčanca je na levem bedru vizgani »L«. Lipčanci so povprečno 160

cm visoki in imajo lepo oblikovano zaokroženo telo. Glava je dolga in krepko zraščena z močno razvitim vratom. Ta je lepo ukrivljen in ga žival nosi ponosno. Ognjevit oči so poseben znak teh plemenskih živali. Kobile prekašajo seveda vse druge konje po svoji plemeniti lepoti in višji moči. Njihov način hoje, vse njihovo obnašanje očituje njihov plemeniti rod.

Čudež narave je, da so mladiči ob rojstvu črnorjavi in ne beli. Šele med rastjo se pojavi lepa brezmadežna mlečno-bela barva. Vzgoja lipčancev zahteva mnogo truda in skrb. V Piberu so živali v sočnih dneh pomladi, poletja in jeseni na paši od 5 zjutraj do 10 dopoldne in od 6 popoldne do nastopa mraka. V vmesnem času so zaradi muh in vročine v hladnih, izredno snažnih hlevih.

Pasma se naglo razvija in doseže svojo polnoletnost v sedmem letu. Nobena redkost ni, da 20 do 25 letni lipčanci nastopajo še kot cirkuški kon

Iz zgodovine pošte v naših krajih

Okrog 450 let od ustanovitve pošte v Avstriji — Redna pošta je bila uvedena v Avstriji šele v 16. stoletju

Pošta sicer ni pridobitev našega časa, ni pa tudi tako stara ustanova, kakor se morda zdi ljudem, ki sploh ne pomislijo, kako temeljito so se spremenile razmere v enem samem stoletju. Samo po sebi se razume, da pošta ni bila takoj v začetku urejena tako kakor je v novem času ter da ni tudi prevzemala enakih nalog. Njen ustroj se je izpopolnjeval in razširil. Predvsem pa moramo upoštevati, da se je poštna organizacija razvijala vzporedno z razvojem prometnih sredstev.

Prva poštna služba v Avstriji

Prva poštna služba je bila ustanovljena v Avstriji v dobi Maksimilijana. V začetku so prenašali vesti »hitri sili«. Ta služba je bila uvedena l. 1496; tedaj so hitri sili začeli prenašati uradne novice od državne meje do Dunaja. To je bila torej obveščevalna služba v pravem pomenu besede. Kljub temu je v tem že začetku poznajše mogočnejše poštne organizacije. Redna poštna služba je pa bila uvedena v Avstriji šele v 16. stoletju. Nadvojvoda Karol je odredil 17. marca 1572 redno poštno službo, to je prenašanje vesti po silih, tekačih, med Gradcem in Ljubljano. Vedeti pa moramo, da tekači niso hodili vsak dan na pot, temveč vsak četrty dan. Prenašali so tudi zasebna pisma, ne le uradna. Od uvedbe pošte so imele korist posamezne dežele in ker je Kranjska dobila pošto, je morala tudi kaj prispevati za to. Kranjski deželni stanovni so prispevali 21. oktobra 1573 po 2000 goldinarjev na leto.

Razvoj prve poštne službe na Kranjskem

Vzdrževanje pošte ni bilo tako lahko tudi v začetku. Kakor rečeno, deželni stanovni so prispevali, odnosno dovolili najprej po 200 gld. toda ta podpora je bila namenjena samo za pošto med Gradcem in Ljubljano in l. 1578 je zahteval nadvojvoda še podporo po 300 za novo poštno progno med Ljubljano in Mariborom. Na tej progbi bi se že posluževali konj. Podatke o uvedbi poštne službe v naših krajih in druge zanimivosti so zgodovinarji nabrali v deželnem arhivu in iz spisov starejših zgodovinarjev. Uporabljali so tudi Valvasorjeva poročila. »Donesek k zgodovini pošte na Kranjskem« je napisal A. Kobler v »Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko« 1893. O pošti na Kranjskem je pisal tudi Iv. Vrhovec leta 1888 v Ljubljanskem zvonu. Iz zgodovinskih virov je razvidno, da so kranjski stanovni odbili zahtevo nadvojvode, naj bi dežela prispevala tudi za vzdrževanje pošte med Gradcem in Benetkami. To poštna zveza je bila uvedena l. 1594. Kranjski deželni stanovni bi naj prispevali po 200 gld. na leto. Kljub temu so deželni stanovni sprevredili, kako koristna ustanova je pošta ter so l. 1588 pristali na nadvojvodovo zahtevo. Med Gradcem in Benetkami je bila uvedena ježna pošta. Predlogov, naj bi dežela prispevala za nove poštne zveze, pa s tem še ni bil konec. L. 1588 je prišel v Ljubljano »dvorni poštar« Ivan pl. Parr (grof). Izrazil je željo nadvojvode, naj deželni stanovni dovolijo za izredno pošto 300 gld. ali 200 tolarjev. Ta poštna zveza je pa bila namenjena le za prenašanje uradnih poročil, to se pravi poročil deželnih uradov in vicedoma. Deželni stanovni se niso mogli takoj odločiti, ali so pozneje sprejeli predlog, ni znano. Ugotovljeno pa je, da so deželni stanovni prispevali po 200 gld. za bežeško pošto in zato jim je nadvojvoda v zahvalo podaril 26. novembra 1589 svobodoščino, da so smeli kranjski plemiči s svojimi uradniki in poslji odpošiljati poštne prosta pisma »in ordinari et extraordinarie«.

Težave prve poštne službe

Ko je bila uvedena redna poštna služba, je bila redna prav za prav le po uvedbi, sicer pa zelo neredna. Upoštevati je treba, da so bile v tistih časih prometne razmere zelo slabe. Rimske ceste so bile zelo zanemarjene in marsikje opuščene, srednjeveških cest, ki bi zaslužile ime cesta v današnjem pomenu besede, ni bilo. Kakor so bile slabe ceste in potovanje nevarno (saj je bila tedaj še doba roparjev), tako da so bili zelo »čezavni prehod« čez reke. Mostov je bilo malo, prevoz s brodovi je pa bil onemogočen, ko je voda zelo narasla. Tako niso upali voziti čez Savo brodarji pri Črnučah. V tistih časih se ni bilo mostu med Črnučami in Ježico. — Prav tako se ni bilo mostu pri Sv. Jakobu ob Savi. Tudi, ko voda ni bila previsoka, niso mogli kadarkoli čez vodo, kajti brodarji niso oprezali na slehernega potnika dan in noč. Tako zvezo iz zgodovinskih

virov, da se je l. 1584 ljubljanski poštni upravitelj Fr. Leberwurst moral opravičevati pri nadvojvodi, ker poštni hlapec ni mogel priklicati pri Sv. Jakobu nobenega brodarja, da bi ga prepeljal čez Savo. — Leberwurst zaradi tega ni ostal nič dolžan brodarjema v Črnučah in pri Sv. Jakobu; poklical ju je, da se opravičita. Izgovarjala sta se da do 10. avgusta 1584, ko je šla prva pošta iz Ljubljane k Sv. Jakobu, še ni bilo ukaza, da mora brodar čakati na pošto in da so brodarji hlapci že odšli domov. Poštni upravitelj jima je velel, naj prihodnje opravljata službo noč in dan, da se pošta ne bo zadrževala; to je dolžan zlasti črnuški brodnik, ki ima brod v favdu od nadvojvode.

Glavna poštna postaja v Ljubljani

Za Kranjsko je bila glavna poštna postaja v Ljubljani. Ljubljana je imela poštno zvezo z Benetkami in Gradcem. Na jug je poštna progna držala skozi Notranjsko, Vrhniko, Logatec in dalje skozi Gorizijo. Na sever je pa poštna progna držala po Gorenjskem in na Brdu je bila edina poštna hiša na Gorenjskem. Iz Benetk je prihajala pošta v Ljubljano ob torkih, iz Gradca pa ob četrtyh. Razen tega je pa Ljubljana imela poštno zvezo še z vzhodom, s Karlovcem. Progna je držala skozi kraje: Višnja gora, Trebnje, Novo mesto in Metlika. Med Ljubljano in Celovcem ter med Ljubljano in Fiumo ni bilo redne poštne zveze, tekači so prenašali poročila le po potrebi. Precej zgodaj je dobila Ljubljana poštno zvezo s Triestom, 29. januarja l. 1688. To pošto je prevzel v zakup baron V. Z. Strobelhoff. Pogodbo je podpisal s Dominikom dell' Argentom, pooblaščenec mestnega sveta v Triestu. — Vse omenjene prvotne poštne zveze je vzdrževala dvorna kame-

ra v Gradcu s poštino in prispevki ježel. Pač pa je kranjska dežela skrbela sama za dolensko pošto.

Pošta v 18. stoletju

Cesar Jožef I. se je poznal za ustroj pošte. Njegova zasluga je, da so bile odpravljene nekatere pomanjkljivosti. — 12. aprila 1706, je izšel cesarjev odlok, da poštari ne smejo biti odsotni nad tri dni ter da morajo poštne posle opravljati sami, ne da bi jih prepuščali uslužbencem ali komu drugemu. Predpisano je bilo tudi, da morajo biti postiljoni dobri katoličani in zanesljivi uslužbenci. Brez poštarskega dovoljenja niso smeli menjati službe. Vsak poštar bi naj imel po 6 konj za vožnjo in ježo in po dva vozova, »kolesljac« z vso opravo. Pošta se ni smela dolgo muditi na postajah in nihče ni smel zadrževati statet. Predpisi so govorili tudi o tem, naj občinstvo ne zasramuje poštarjev, ne graja in pretepa, če poštar komu ne more postreči takoj s konji. Poštar je smel poklicati na pomoč gosposko, če ga je kdo napadel zaradi konj. Plemičem je bilo prepovedano, da bi pred njimi jezili hlapci z obojeno torbo in poštini rogom ter da bi nabirali pisma kakor poštarji. Poštari so morali paziti, da ni kdo drug trobil na poštini rog, kajti tudi ta poštini znak je bil zaščiten.

Poštnina

Poštnina je bila precej visoka. Cesar Karol jo je l. 1722 še zvišal, tako da je znašala posledj pri ježi od vsakega konja 2 groša več, od navadnega pisma, ako je prispelo od poštne postaje, ki so dajale erarju porto, krajcar več, od drugih poštel celo 3 krajcarje več. Razen tega je cesar tedaj omejil poštne svobodščine, tako da so bila posledj prosta poštne in uradna pisma — »ex officio«, od drugih

»navadnih« uradnih pism je pa moral sleherni plačevati poštino in tudi duhovščina ni bila izveta. Pač pa so se posluževali proste poštne ministri s svojimi ženami in otroci, dalje državna pisarna, državni dvorni svetniki, in prosjaški samostani (franciškanski itd.). Po tem zvišanju poštne ljubljanska pošta ni več prejela deželne podpore po 200 gld., ni pa tudi odpošiljal poštne prostih pism, ki bi jih odpošiljali člani deželnih stanov in njihovih uslužbencev. Deželni stanovni so prosili za obnovo svobodščine, a zaman.

Potovanje s poštini vozovi

Do l. 1730 je prihajal voz za prevažanje potnikov in prtljage razen redne tečajne »jezne pošte« (ki je prenašala pisma med Gradcem in Ljubljano), tudi ie enkrat na teden. Prevoznik je prihajal v torek opoldne v Ljubljano, vračal se je pa v Gradec šele v ponedeljek zjutraj. Voznina potnikov s prtljago do 50 funtov je znašala iz Gradca do Ljubljane 5 gld., za drugo blago so pa plačevali po 1 gld. 15 kr. za sto t. Če ni bilo potnikov, je prevoznik lahko ostal doma. Cesar Karol je l. 1730 izdal odlok naj zaradi trgovice s Triestom začne hoditi ježna pošta s pismi iz Gradca v Trieste in v nasprotni smeri po dvakrat na teden. Razen tega so začeli zaradi velikih sejmov v Triestu voziti trije redni postiljoni na teden iz Ljubljane, in sicer prvi v Trieste, drugi v Gorizijo in tretji v Fiumo. Voznina do Trieste in Gorizije je znašala 3 gld., do Fiume pa 4 gld. Prevoz je oskrboval ljubljanski meščan Sartori. Strogo prepovedano je bilo prevažati kmetov in konjskim meštanjem ljudi po glavnih cestah — konkurenca torej ni bila dovoljena. — L. 1738 je bil izdan odlok, ki je po njem poštna progna šla iz Karlovca namestu skozi Krapino skozi Ljubljano. — Poštne razmere v naših krajih so bile zelo primitivne tudi še v dobi Marije Terezije, ko je bilo sicer precej izpopolnjevano, toda polnejšo poštno službo smo dobili šele v prejšnjem stoletju, ko se je razvil železniški promet.

Belo mesto na severu

Helsinki — mlada prestolnica mlade države

Helsinki, mlada prestolnica mlade države, sicer ni veliko mesto in se ne da primerjati z Rimom, Parizom ali Berlinom, pač pa ima pred velikimi mesti marsikatero prednost. V prvi vrsti je finska prestolnica mirno, slikovito mesto, kamor se rad tujec vedno znova vrača. Mesto izpira iz 16. stoletja, prestolnica je pa šele 25 let, kakor Finci sami, tako je tudi njihova prestolnica zaprta vase, molčeča, nevsiljiva, toda odkrita in jasna, ta hči Vzhodnega morja, kakor so jo nazivali pesniki, ali belo mesto na severu, kakor ji pravijo zaradi njenih belih poslopj. Ljudski zlači, zgodovina, usoda in neprestana borba, so pritisnile finski prestolnici svoj pečat.

Helsinki izvira kot rečeno iz 16. stoletja. Mesto je bilo ustanovljeno po odloku švedskega kralja Wasa kot mesteca kmetovalcev in ribičev na obali Vzhodnega morja. Sto let pozneje je pa nastalo na polotoku Viru, malo dalje od prvotnega mesteca, mesto pomorščakov z veliko vojvodino Finsko pod pokroviteljstvom ruskega carja. Približno pred sto leti je požar uničil takratno finsko prestolnico Turku (Abo) in na njeno mesto je stopilo mesto Helsinki. Leta 1918. se je Finska s pomočjo nemškega ekspedicijskega zbora pod poveljstvom generala von der Goltza osamosvojila in iz prvotnega švedskega imena Helsinki Fors je nastalo tedaj ime Helsinki.

V tem mestu, ki ima za seboj burno preteklost, čeprav še ni posebno staro, imajo svoj sedež centralne oblasti velike, toda redko naseljene države. Poleg vlade in državnega zbora so to razne osrednje kulturne ustanove, vseučilišče in visoke šole ter diplomatska zastopstva tujih držav. Helsinki je obenem največje industrijsko ali trgovsko središče Finske. Navzlic svoji skromnosti si je pa znalo mesto ustvariti reprezentativen slog. Zaman bi iskali v finski prestolnici palače, ki dela s svojo zunanjostjo in notranjo ureditvijo vtis nesolidnega razkošja in pompa. Nasprotno, v tem mestu je vse solidno, zato pa tembolj okusno.

Sredi mesta je velik trg, kjer stoji katedrala, vseučiliško poslopje in vladne palače, vse zgrajeno v novoklasičnem slogu. Tu je tudi prezidentov grad, bivša carska palača. V modernih mestnih okrajih stoji visoka, praktična poslopja, zgrajena v zadnjih desetletjih. Vmes pa stoji nizke belo pobarvane lesene hiše, izvirajoče iz prejšnjega stoletja. Med novimi modernimi poslopji, zgrajenimi v času samostojnosti Finske, vzbujajo posebno pozornost

krasno poslopje državnega zbora, zgrajeno leta 1931. Povsod se harmonično preli-vata staro v novo, na trgih in parkih, povsod vidiš okusne skulpture, vodnjake in spomenike, pričajoče o zgodovini, pa tudi o smislu za lepoto. Mesto je prepleteno z morskimi zalivčki, da je še slikovitejša in da spominja nekoliko na Stockholm.

Kultura in umetnost sta v finski prestolnici visoko razviti. Lepo procvita tudi znanost. Na vseučilišču in na drugih visokih šolah kipi življenje. Tudi gledališka umetnost je precej razvita. Omeniti je treba tudi upodabljačo umetnost, ki se navzlic vojni uspešno razvija. Malo je v Evropi mest, kjer bi tako smotreno in vneto gojili umetnost tudi v vojnem času kakor v finski prestolnici. Seveda se pa poznajo posledice vojne tudi temu mestu, a ljudje jih prenašajo potrpečljivo in v zavesti, da doprinesejo svoj delež k naporom za končno zmago.

Ciganski kralj umrl

Madžarski ciganski kralj Rasz XXXVI. je umrl. Star je bil 84 let. Dolga leta je bil nekronani kralj madžarskih ciganov in nočnega življenja v Budimpešti. Nemirna ciganska kri ga je vodila po vsem svetu, in znan je bil tudi daleč izven meja Madžarske. Zadnja leta je preživel na Madžarskem, kjer je zdaj umrl zapuščen in pozabljen. Po burnem življenju v izobilju in zadovoljstvu je moral preživeti zadnja leta v bedi in pomanjkanju.

Majski hrošči pozvani pred sodišče

V stari Grčiji, pa tudi v starem Rimu in srednjeveški Nemčiji so požrešne majske hrošče pogosto zaklinjali ali preklinjali. Leta 1479 se je obrnil občinski svet mesta Bern na duhovno sodišče, s prošnjo, naj pozove požrešne hrošče na odgovor. To se je tudi zgodilo in majski hrošči so dobili celo svojega zagovornika. To vlogo je prevzel občinski svetnik Johannes Perrogatus iz Freiburga. Po okolici Berna je bil po škofovem naročilu razširjen naslednji razglas: »Ti nespetneta, nepopolna kreature, ti hrošči! Tvojega spola ni bilo v Noetovi barki. V imenu mojega milostivega gospoda knezoškofa, ukazujem vam vsem in vsakomur, da se v prihodnjih šestih dneh umaknete iz vseh krajev, kjer raste in uspeva hrana za ljudi in živino.« — Če bi obtoženi majski hrošči ne sledili škofovemu pozivu, bi morali stopiti šestega

dne opoldne ob eni pred škofijski sodni dvor. Ker se pa hrošči ob določenem času niso javili pred sodišče, so bili prokleti. Tu pa tam je padla odgovornost za početje majskih hroščev tudi na čaravnice.

Poroka na daljavo

V Krakovu so imeli oni dan poroko na daljavo, ki je bila pač svojevrsna. Nekaj nemška bolniška strežnica se je poročila s svojim zaročencem, interniranim v Montevideu. Njen ženin je služil na križarki »Admiral Graf Spee« in blizu urugvajske obale je bil težko ranjen. Pozneje je prišel s 35 tovariši kot interniranec v Montevideo, kjer se je seznanil s svojo sedanjo ženo, ki mu je kot ranjenicu stregla. Ko je pa Urugvaj prekinil diplomatske stike z Nemčijo, se je vrnila v domovino, njen izvoljenec je pa ostal v internaciji.

Grafična šola v Turingiji

V kraju Pössneck je bila ustanovljena šola za grafično stroko v Turingiji. Novi zavod ima nalogo izpopolnitve grafične stroke po sodobnih načelih. Za pouk so na razpolago stroji in priprave za vsa področja grafične stroke.



ZAHVALA

Vsem, ki so nam ob smrti našega nepozabnega moža, brata, strica in svaka, gospoda

IVANA DEMŠARJA

višjega veterinarskega svetnika v pokoju

izrekli svoje sožalje, ga spremlili v tako velikem številu na poslednji poti, mu poklonili krasno cvetje, naša iskrena zahvala. Posebej pa se zahvaljujemo še gospodom pevcem za ganljive žalostinke.

Mokronog, dne 29. maja 1943.

ZALUJOČI OSTALI

A. ALEXANDER:

54

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

»Frank Leroy se je vedel kakor doma?« je zastokala. »Oh, ta Leroy!... Tak podel izpodlezovalc!« Doigo je molčala, nato je rekla s slabotnim glasom: »In drugače? Nič novega?«

»Pač, je zazelal sin. »Pred eno uro je nekdo telefoniral: pravi, da ve, kje je dediščina strica Fredericka, in nama jo je voljan prepustiti, seveda proti nagradi, ako sodnija odloči nama v korist.« Gospa Isacik je poskočila in oči so ji zažarele.

»Kaj?« je zavreščala. »In to mi poveš šele zdaj?«

Tudi Wilbur je bil vstal in jel vneto šariti po zavrtkih, ki jih je bila mati prinesla domov. Kmalu je izbrskal mesno pašeto, ki jo je jel lakomno požirati.

»Kupila si jo pri Arsenijevu, stavim da!« je zadovoljno ugotovil. »Temu ga ni para, kar se tiče pašet!«

Mati je kar trepetala od nestrpnosti.

»Wilbur, pusti zdaj pašeto in rajši govori! Kdaj nama prinese denar? Koliko nagrade zahteva?«

»Obljubil sem mu polovico... A svetoval bi ti, da kupuj mesne pašete zmerom pri Arsenijevu. Stanejo sicer nekaj več, toda...«

»Kaj se ti meša, Wilbur?« je zavpila z vreščočim glasom. »Polovico si mu obljudil? Sveta nebesa: pet milijonov!... To je nemogoče, slišiš, nesmiselno je!«

Sin je bil ta čas pospravljal pašeto in se z vso pozornostjo lotil lastnih hrušk.

»Kaj takegale bi bilo treba zmerom imeti pri hiši!« je zadovoljno pripomnil.

»Sto tisoč dolarjev dava tistemu človeku!« je odločno izjavila gospa Isacik. »To je več kot dovolj.«

»Ne verjamem, da bi se zadovoljil z drobtinico...«

»Moral se bo! Pomagati si z denarjem tako in tako ne more, dokler so številke preklicane.«

»In midva ne moreva z denarjem nič ukreniti, dokler je v njegovih rokah.«

»On pa še manj.«

»Midva še manj od njega.«

»Wilbur!« Mati je bila bleda od jeze. »Kaj res tako misliš? Pet milijonov dolarjev mu hočeš podariti?«

»Ne, od njega mislim sprejeti pet milijonov v dar.«

»Oh, Wilbur, Wilbur,« je zastokala mati v svojem obupu. »Kje je tvoj čut za vrednost denarja! Da si moral varčevati, kakor sem varčevala jaz, in stiskati vsak belič!...«

Brnenje telefonskega zvonca jo je prekinilo.

»Najbrže je tisti, ki deli milijone,« je Wilbur ravnodušno dejal. »Gotovo želi zvedeti, ali se soglašam s tem, kar sem mu obljudil.«

»Zelo ljubeznivo od njega. Vidimo!« Poletela je k aparatu.

»Tukaj rodbina Isacik v Newyorku!« je zaklicala z močnim glasom.

Globok in očitno razburjen bas se je odzval z onega konca žice.

»Gospa Isacik, ali vam je sin že pravil o moji ponudbi?«

»Da, da! Soglašam se z vami. Takoj prinesite denar in vrednostne papirje semkaj; kakor hitro nama jih sodišče prisodi in prekličemo bančno zaporo, lahko dobite svoj delež. Sklenila sem, da vam dam st... ehm!... petdeset tisoč dolarjev nagrade!«

Dolg molk je nastal.

Gospa Isacik je od tesnobe komaj dihal.

»Nu,« je zakrakala nazadnje, »odgovorite že! Ne vem, kako naj si razložim vaše čudno vedenje.«

Bas se je vendar že oglašil:

»Vedel sem, draga gospa, da ste hušji od pijavke in do smešnosti skopi. A to pot vam ne bo nič pomagalo. Ali dobim jaz polovico, ali pa ne dobite vi niti beliča! Dam vam časa, da premislite, in jutri točno ob štirinajstih vas pokličem še enkrat — zadnjikrat!«

26. POGLAVJE

Drugi dan okrog trinajstih je bil v hiši gospe Isacikove silen dirandaj. Vrla žena, ki je od ogorčenja in zatajevanje jeze komaj dihal, je s čedalje

večjim razburjenjem opazala, da se je bil glas o napovedanem telefonskem razgovoru z neznanecem, ki skriva milijone, presenetljivo razširil med ostalimi sorodniki; Wubbels, Dora in celo Huntington so bili že prišli. Razen teh je bilo navzočih tudi nekaj mladih policijskih uradnikov.

Zbrali so se bili v gručo, ki so se pomenkovale in prerekale, da jih je bilo vse stanovanje polno. Gospe Isacikovi se je le kdaj pa kdaj posrečilo, da je prestregla kako besedo, kajti kolikokrat se je približala kateri izmed gruč, je takoj vse utihnilo. Iz drobtin, ki jih je mogla ujeti, je bila posnela, da so v nečem vsi enih misli: ako pride dediščina v njene in sinove roke se ostali rodbinski člani lahko obrišejo za svoje upe.

Huntington, edini, ki ga je bila izrečno povabila, se je vedel tako mirno, da ga je morala občudovati. Stal je sredi največje gručo in razlagal svoje mnenje z ozirom na ta izjemni slučaj.

»Malo verjetno, da ne rečem izključeno, se mi zdi,« je s prepričanjem pojasnjeval, »da bi tisti človek danes telefoniral. Če vpoštevamo vse sodelujoče okoliščine, lahko skoraj zanesljivo rečemo, da je eden izmed sorodnikov in domnevnih dedičev pokojnega Manhattana. Ker je stvar taka, ve enako dobro kakor mi, da bi se z novim telefonskim klicem izpostavil takojšniji aretaciji, zakaj samoumevno je, da bi ga osumili tudi kot Manhattanova morilca. Po drugi strani pa bi ga storilo sumljivega tudi to, da ga ta mah ne bi bilo med nami. In res so zbrani menda že vsi, ki se potegajo za dediščino.«